

Lotta Haataja

KESKUSTELUN RAKENTAJAT

Suomalaiset poliittiset ajatuspajat ja niiden edustamat arvot

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Joulukuu 2021

TIIVISTELMÄ

Lotta Haataja: Keskustelun rakentajat – Suomalaiset poliittiset ajatuspajat ja niiden edustamat arvot
Kandidaatintutkielma, 28 sivua
Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma
Joulukuu 2021

Suomalaisten poliittisten ajatuspajojen rooli on kaksijakoinen: ollakseen uskottavia tutkimuslaitoksia niiden on onnistuttava tuottamaan suhteellisen riippumatonta tietoa, mutta toisaalta ne saavat poliittisten puolueiden kautta valtiollista rahoitusta. Poliittisille ajatuspajoille suunnattavasta rahoituksesta säädettiin lailla Matti Vanhasen ensimmäisen ja toisen hallituskauden aikana, ja puoluesidonnaisille ajatuspajoille taattiin tällä tavoin erityisasema valtiollista rahoitusta nauttivien laitosten joukossa. Näiden ajatuspajojen näkyvyys suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa on kuitenkin melko vähäinen, ja ne ovat useimmiten huonosti tunnettuja. Tämä antaa aiheita kysyä, mikä poliittisten ajatuspajojen rooli suomalaisessa poliittisessä keskustelussa on ja onko ajatuspajoille aikanaan nimetty lisärahoitus ollut vain keino kasvattaa puolueiden saamaa rahoitusta.

Tämä kandidaatintutkielma käsitteli suomalaisten poliittisten puolueiden yhteydessä toimivia ajatuspajoja, niiden tuottamia sisältöjä ja niiden yhteyttä poliittisten puolueiden keskeisiin asiakysymyksiin. Tavoitteena oli saada tietoa ajatuspajojen puolueyhteyden läheisyydestä tarkastelemalla laadullisen sisällönerittelyn ja kuvaillevan tilastollisen analyysin keinoin, miten suuri osa ajatuspajojen tuottamista aineistoista käsittelee puolueille tärkeitä poliittisia asiakysymyksiä. Aiheita ei ole tutkittu aiemmin, joten olen kerännyt tutkielmaa varten oman aineistoni käymällä läpi kaiken löytämäni ajatuspajojen tuottaman tähänastisen sisällön. Asiakysymykset olen määritellyt pääasiassa emeritusprofessori Heikki Paloheimon tutkimuskirjallisuuden perusteella.

Tarkastelun kohteena ovat kahdeksan eduskuntapuoluetta, joilla on tai on ollut aktiivista ajatuspajatoimintaa. Nämä ajatuspajat ovat Ajatuspaja Agenda/Tankesmedjan Agenda (Ruotsalainen kansanpuolue), Ajatushautomon Kompassi (Suomen Kristillisdemokraatit), e2 (Suomen Keskusta), Ajatuspaja Alkio (Suomen Keskusta), Kalevi Sorsa -säätiö (Suomen Sosialidemokraattinen Puolue), Suomen Perusta (Perussuomalaiset), Ajatuspaja Toivo (Kansallinen Kokoomus), Vasemmistofoorumi (Vasemmistoliitto) ja Ajatuspaja Visio (Vihreä liitto).

Analyysin perusteella ilmeni, että tuottamiensa sisältöjensä puolesta emopuolueitaan lähimpänä olevat poliittiset ajatuspajat ovat Ajatuspaja Visio ja Suomen Perusta. Ajatuspajojen tutkimusaiheet mukailivat pääsääntöisesti lähellä olevan puolueen arvomaailmaa. Ajatuspajat ovat käyttäneet saamaansa rahoitusta hyvin erityyppisiin toimiin, mistä syystä niiden tuottamat sisällöt ovat laadultaan vaihtelevia. Ajatuspajatoiminnan tulokellisuuden seuranta voisi edesauttaa ajatuspajojen sisällön laadun kohentamista, mikä vahvistaisi niille myönnettävän rahoituksen oikeutusta.

Avainsanat: poliittiset ajatuspajat, valta, asiantuntijavalta, vaikuttaminen, tiedon hyödyntäminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

Taulukkoluetelo.....	i
1. Johdanto.....	1
2. Tutkimuksen teoreettinen tausta ja aiempi tutkimus	3
2.1. Poliittisen ajatuspajan määritelmä	3
2.2. Suomalaisten poliittisten ajatuspajojen perustaminen	4
2.3. Poliittiset ajatuspajat Suomessa.....	6
3. Tutkimusongelmat, aineisto ja menetelmät.....	8
4. Poliittisten puolueiden tärkeimmät asiakysymykset ja niiden ajatuspajojen esittely	9
4.1. Kansallinen Kokoomus	12
4.2. Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	12
4.3. Suomen Keskusta	13
4.4. Vihreä liitto.....	14
4.5. Perussuomalaiset	14
4.6. Suomen Kristillisdemokraatit.....	14
4.7. Vasemmistoliitto.....	14
4.8. Ruotsalainen kansanpuolue	15
5. Tulokset.....	15
5.1. Vasemmistofoorumi	17
5.2. Kalevi Sorsa -säätio.....	18
5.3. Ajatuspaja Visio	19
5.4. e2 Tutkimus	20
5.5. Ajatuspaja Alkio.....	21
5.6. Ajatuspaja Agenda / Tankesmedjan Agenda.....	22
5.7. Ajatushautomo Kompassi.....	23
5.8. Ajatuspaja Toivo	24
5.9. Suomen Perusta	25
6. Pohdinta ja johtopäätökset.....	26
Lähteet	29
Primäärilähteet.....	29
Kirjallisuus	31

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Ajatuspajojen luokittelu niiden liittoutumisen perusteella James G. McGannin mukaan.....	4
Taulukko 2. Poliittisten ajatuspajojen OKM:ltä saamat tuet vuonna 2015.....	6
Taulukko 3. Puolueiden keskeiset asiakysymykset.....	11
Taulukko 4. Emopuolueille keskeisten asiakysymysten esiintyvyys ajatuspajojen julkaisuissa puolueittain.....	16

1. Johdanto

Think tankit eli suomalaisittain ajatuspajat ovat leimallisesti Yhdysvalloista kotoisin oleva ilmiö, joka on vuosikymmenten saatossa saavuttanut suosiota eri puolilla maailmaa. Yhdysvaltalaisen ajatuspajatutkijan James G. McGannin laajan määritelmän mukaan ajatuspajat ovat julkispolitiikan tutkimusanalyysi- ja sitouttamisorganisaatioita, jotka tuottavat politiikkaan suuntautunutta tutkimusta, analyyseja ja neuvoja kotimaisista ja kansainvälisistä kysymyksistä, mikä antaa päättäjille ja yleisölle mahdollisuuden tehdä tietoisia päätöksiä julkisesta politiikasta (McGann 2020, 13). Ajatuspajat voivat olla johonkin organisaatioon sidoksissa olevia tai itsenäisiä instituutioita, ja niillä on pysyvä rakenne, mikä erottaa ne tilapäisistä tutkimuskomiteoista. Ajatuspajat toimivat usein akateemisten ja päätöksentekoyhteisöjen sekä valtioiden ja kansalaisyhteiskunnan välisenä siltana, ja parhaimmillaan ne toimivat yleisen edun mukaisesti itsenäisenä äänenä, joka kääntää perus- ja soveltavan tutkimuksen ymmärrettäväksi, luotettavaksi ja helposti saatavilla olevaksi kieleksi päätöksentekijöille ja yleisölle (mt., 13.) Yleisesti ajatuspajainstituutiot luokitellaan kolmannen sektorin toimijoiksi, mutta käytännössä osa niistä toimii joko osittain tai käytännössä täysin hallinnon yhteydessä. Lisäksi jotkin eurooppalaiset poliittiset puolueet ovat luoneet omia sisäisiä ajatuspajojaan (Stone 2006, 241), ja näin on tapahtunut myös Suomessa.

Tässä tutkielmassa tarkastelen suomalaisten poliittisten puolueiden yhteydessä toimivia ajatuspajoja ja niiden tuottamien sisältöjen aihepiirejä. Tavoitteena on luoda yleiskuva siitä, mitkä ovat ajatuspajojen sisältöjen yleisimmät toistuvat teemat, ja miten ne suhteutuvat kullekin puolueelle tärkeisiin asiakysymyksiin. Pyrkimyksenä on vertailemalla puolueiden ja ajatuspajojen esiin nostamia asiakysymyksiä saada tietoa siitä, miten tiiviissä yhteydessä ajatuspajat toimivat niihin kytkeytyviin puolueorganisaatioihin nähden.

Yhdysvaltojen lisäksi myös Keski-Euroopassa ajatuspajoilla on varsin vakiintunut rooli päivänpoliittisen keskustelun muotoilijoina. Pennsylvanian yliopiston Think Tanks and Civil Societies Program -tutkimusprojektin vuosittaisen raportin mukaan vuonna 2020 Euroopassa oli 2932 ajatuspajan määritelmän täyttävää instituutiota (McGann 2021, 15). Suomessa ajatuspajoja on samaisen raportin mukaan 41 kappaletta. Ajatuspajojen määrä on näin ollen huomattava, mutta ne ovat kuitenkin huonosti tunnettuja. Ajatuspajoja koskeva tutkimus onkin perinteisesti keskittynyt Yhdysvaltoihin, ja suomalaista ajatuspajatutkimusta on olemassa vain yksittäisten kirjoitusten muodossa. Suomessa viimeaikaista tutkimusta ovat tehneet oikeusministeriön laatimien selvitysten (Vanhala 2006; Kervinen 2006, Turunen 2006; Raivio ym. 2018) lisäksi opinnäytetyössään ainakin Elina Vainikainen (2014), sekä

Laura Nordström (2015) ja Jutta Kannisto (2019) pro gradu -tutkielmissaan. Suomessa toimivien poliittisten ajatuspajojen toimintaa ei ole juuri tutkittu huolimatta siitä, että niille on 2000-luvun puolivälistä alkaen myönnetty valtiollista erityistukea. Vaikka ajatuspajat ovat nousseet merkittäviksi toimijoiksi myös Suomessa, puolueiden yhteydessä toimivia ajatuspajoja harvoin käsitellään näkyvällä tavalla julkisessa keskustelussa.

Käytän tässä tutkielmassa nimitystä *poliittinen ajatuspaja* sellaisista ajatuspajaorganisaatioista, jotka toimivat poliittisten puolueiden lähellä ja jotka saavat niille varattua erityistä valtiontukea. On olemassa muita suomalaisia poliittisesti orientoituneita ajatuspajoja ja tutkimuslaitoksia, joiden rahoitus pohja ei perustu valtiontukiin. Tällaisia toimijoita ovat esimerkiksi Ajatuspaja Libera, Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA) ja Demos Helsinki. Rajaan tarkastelun kuitenkin kahdeksaan puolueiden lähellä toimivaan ajatuspajaan niiden erityislaatuisen aseman vuoksi: puolueiden yhteyteen perustettujen ajatuspajojen toiminnalleen saama opetus- ja kulttuuriministeriöltä rahoitus erottaa ne kategorisesti muista suomalaisista ajatuspajoista, ja asettaa ne muihin ajatuspajoihin nähden erityisasemaan. Tämän rahoitusinstrumentin kautta kaikki poliittiset ajatuspajat ovat enemmän tai vähemmän sidoksissa poliittisiin puolueisiin huolimatta siitä, millainen ajatuspajan suhde emopuolueeseen on.

Suomessa poliittisten ajatuspajojen synnyttäminen oli tietoisien poliittisten hankkeen tulos. Hankkeen tarpeellisuutta perusteltiin ajatuksella kansanvallan tilan kohentamisesta, johon ajatuspajojen ajateltiin tarjoavan piristyksen. Ajatuspajojen toivottiin tuottavan tuoreita ideoita poliittiseen keskusteluun ja tarjoavan puolueille lisää perusteltuja vaihtoehtoja päätöksenteon tueksi. (Kervinen 2006, 2.) Ulkoministeriön aloitteesta laadittua raporttia (Raivio ym. 2018) lukuun ottamatta ei ole olemassa juurikaan selvityksiä siitä, miten nämä hankkeelle asetetut tavoitteet ovat toteutuneet käytännössä, ja miltä poliittisten ajatuspajojen kirjo näyttää 2020-luvulle saavuttaessa. Lisäksi saatavilla on hyvin vähän tietoa siitä, millainen asema poliittisilla ajatuspajoilla on nyky-Suomessa, eikä esimerkiksi tiedetä, tuottavatko ne aidosti itsenäisiä keskustelunavauksia, toimivatko ne epäsuorasti edustamiensa puolueiden työkaluina ja saavatko ne yleisönsä oman puolueen sisältä tai ulkopuolelta. Lisäksi poliittiset ajatuspajat ovat suurelle yleisölle tuntemattomia, mikä asettaa kyseenalaiseksi niiden todellisen roolin demokratian edistäjinä ja poliittisen keskustelun rakentajina.

Tutkimus toteutetaan luokittelemalla kerätyt ajatuspajajulkaisut niiden käsittelemien aiheiden perusteella laadullisiin luokkiin, ja sen jälkeen analysoimalla, missä määrin aiheet sopivat ennalta laadittuihin puolueiden keskeisten tavoitteiden luokkiin. Tämän avulla on tarkoitus etsiä viitteitä siitä, onko ajatuspajojen esiin nostamilla aiheilla ja puolueilla, joiden ylläpitämien yhdistysten kautta ajatuspajat saavat rahoitusta, yhteneväisiä tavoitteita, ja missä määrin puolueille tärkeät asiakysymykset ovat

edustettuina ajatuspajojen tuottamien sisältöjen joukossa. Näin voidaan saada selville, miten paljon puolueen ajamalla tavoitteilla on yhteyttä ajatuspajojen toimintaan.

2. Tutkimuksen teoreettinen tausta ja aiempi tutkimus

2.1. Poliittisen ajatuspajan määritelmä

Ajatuspajojen historia alkaa Yhdysvalloista, jossa poliittiset ajatuspajat ovat 40 vuoden kuluessa nousseet merkittäväksi osaksi poliittista koneistoa. Varsinaisten ajatuspajojen syntyajankohdasta ei ole yksimielisyyttä, mutta jo 1900-luvun alusta asti Yhdysvalloissa on toiminut ajatuspajojen kaltaisia tutkimusta tekeviä laitoksia. Thomas Medvetzin (2012, 95–98) mukaan teknokraattiset politiikan erityisasiantuntijat nousivat keskeiseen rooliin yhdysvaltalaisessa politiikassa 1960-luvun alkuun mennessä, mikä pohjusti maassa sen jälkeen tapahtunutta ajatuspajakentän muodostumista. Ajatuspajoja alkoi pian syntyä myös muihin englanninkielisiin maihin, ja viimeisimpien vuosikymmenten aikana ne ovat yleistyneet myös muualla maailmassa.

Ajatuspaja on meillä verrattain uusi ilmiö, ja sen suomenkielinen nimi on alkanut vakiintua vasta viimeisen kymmenen vuoden aikana. Peter Ekholmin (2007, 10–12) mukaan Suomessa ilmiöstä on vaihtelevasti käytetty nimityksiä ”ajatushautomo”, ”ajatusmylly”, ”aivoriihi”, ”ideapaja” ja ”ajatuspaja”, jotka eivät ole suoria käännöksiä amerikkalaisesta alkuperäiskäsitteestä. Suomenkielisistä käännöksistä termiä ”ajatuspaja” käytetään Ekholmin mukaan laajimmin, ja olen tästä syystä päättänyt tutkielmassani käyttämään ilmiöstä kyseistä termiä, jonka käyttö näyttäisi nykyisellään vakiintuneen myös viimeaikaisessa suomenkielisessä tutkimuskirjallisuudessa.

Yhdysvaltalainen tutkija James G. McGann (2020, 14) luokittelee ajatuspajat kahdeksaan tyyppiin (taulukko 1), joista yksi on tässä tutkielmassa esiintyvä poliittisen ajatuspajan käsite. McGannin kategorisoinnin mukaan poliittisen ajatuspajan erottaa muista ajatuspajoista sen muodollinen yhteys johonkin poliittiseen puolueeseen. Tutkimuksen kohteena ovat ajatuspajat täyttävät tämän kriteerin, sillä niiden toiminta perustuu valtiojohdon taholta ohjattuun puolueiden ajatuspajatoimintakokeiluun.

Taulukko 1. Ajatuspajojen luokittelu niiden liittoutumisen perusteella James G. McGannin mukaan (2020, 14).

Kategoria	Määritelmä
Itsenäinen ja riippumaton	Merkittävässä määrin itsenäinen muihin intressiryhmiin tai rahoittajiin nähden sekä itsenäinen toiminnassaan ja hallinnolta saamansa rahoituksen suhteen.
Osittain (valtion)hallinnon yhteydessä toimiva	Rahoitettu yksinomaan valtion apurahoilla ja rahoitussopimuksilla, mutta ei ole osa valtionhallinnon muodollista rakennetta.
Osittain itsenäinen	Itsenäinen hallinnosta, mutta sellaisen intressiryhmän, lahjoittajan tai viraston ohjauksessa, joka antaa suurimman osan rahoituksesta ja jolla on merkittävä vaikutus ajatushautomon toimintaan.
Valtionhallinnon yhteydessä toimiva	Osa valtionhallinnon muodollista rakennetta.
Yliopiston yhteydessä toimiva	Yliopiston sisällä toimiva politiikkatoimien (policy) tutkimuskeskus.
Poliittisen puolueen yhteydessä toimiva	Muodollisesti yhteydessä poliittiseen puolueeseen.
Yritysmailmaan sidoksissa oleva (voittoa tavoitteleva)	Julkisen politiikan tutkimuskeskus, joka on yhteydessä yritykseen tai jonka toiminta perustuu yksinomaan voiton tavoitteluun.

Huomionarvoista on, että huolimatta siitä, että valtionrahoituksella on haluttu taata ajatuspajojen olemassaolo, niiden tunnettuus on kuitenkin marginaalinen. Risto Heiskalan ja Anu Kantolan selvityksessä (2010) todettiin, että ajatuspajojen esiinmarssin tiellä on ollut poliittisesta järjestelmästä johtuvia hidasteita. Heidän mukaansa koalitiollahitukset edellyttävät puolueiden välistä yhteistyötä, mikä laimentaa intoa rohkeisiin avauksiin. Tämän lisäksi suomalainen konsensuskulttuuri pienentää ajatuspajojen liikkumatilaa. Hanna Kuusela ja Matti Ylönen puolestaan toteavat, että puolueisiin sidotut ajatuspajat eivät juuri saa tilaa mediassa, ja niiden sijaan mediatila annetaan helpommin ei-poliittisiksi miellelyille (esimerkiksi Demos) tai eturyhmiä edustaville (esimerkiksi EVA) ajatuspajoille (Kuusela & Ylönen 2013, 9–10).

2.2. Suomalaisten poliittisten ajatuspajojen perustaminen

Kaikissa edustuksellisissa demokratioissa poliittinen osallistuminen tapahtuu merkittävässä määrin puolueiden kautta. Monet puolueiden tehtävistä ovat luonteeltaan vakiintuneita, ja puolueet tuovat

järjestystä ja pysyvyyttä poliittiseen elämään. Ne mahdollistavat kansalaisille toisistaan poikkeavien vaihtoehtojen saatavuuden, edistävät kannattajiensa aatteellisia intressejä ja aineellisia etuja, ylläpitävät poliittista keskustelua, ja tuovat tärkeinä pitämiään kysymyksiä poliittiseen keskusteluun sekä poliittisen päätöksenteon asialistalle. (Paloheimo & Raunio 2008, 11.) Puolueiden keskeisiin tehtäviin kuuluu synnyttää ja ylläpitää poliittista keskustelua, ja tästä syystä Suomessakin aikanaan koettiin ajatuspajojen liittäminen nimenomaan puolueiden yhteyteen olevan luonteva keino edistää demokratiaa ja lisätä uusi ulottuvuus suomalaiseen poliittiseen keskusteluun.

Ajatuspajatoiminnan kehittäminen Suomessa käynnistettiin Matti Vanhasen ensimmäisen ja toisen hallituksen aikana 2000-luvulla. Vanhasen ensimmäisen hallituksen (2003–2007) ohjelmaan kuului neljä politiikkaohjelmaa, joista yksi oli Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma. Sen tavoitteena oli edistää aktiivista kansalaisuutta, kansalaisyhteiskunnan toimintaa, kansalaisten yhteiskunnallista vaikuttamista ja edustuksellisen demokratian toimivuutta (Turunen 2005, 1).

Osana Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa perustettiin Kansanvalta 2007 -toimikunta arvioimaan edustuksellisen demokratian toimintaa ja tekemään ehdotuksia suomalaisen kansanvallan vahvistamiseksi. Toimikunnan toiminnan painotus oli erityisesti puolueiden, vaalijärjestelmän ja kunnallisen demokratian toimivuudessa kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumisen kannalta. (Vanhala 2006, 2.) Selvitystyössään toimikunta korosti puolueiden merkitystä poliittisen päätöksenteon ja kansalaisyhteiskunnan välittäjinä, sekä niiden tehtävää muokata yhteiskunnan kehittämistarpeet ja kansalaisten ideat käytännössä toteuttamiskelpoisiksi poliittisiksi ohjelmiksi. Selvitystyönsä loppuraportissa toimikunta esitti, että osana julkista puoluerahoitusta tuetaan puolueiden ajatuspajatyypistä yhteiskunnallisen tutkimuksen tuottamista ja hyödyntämistä, sekä tähän liittyvää verkostoitumista, jotta puolueiden edellytyksiä synnyttää poliittista keskustelua voitaisiin vahvistaa. Poliittisten eduskuntaryhmien reaktio tähän ehdotukseen oli pääosin myönteinen ruotsalaista kansanpuoluetta ja perussuomalaisia lukuun ottamatta. (Mt. 6–7.)

Kansanvalta 2007 -toimikunnan työskentelyä varten toteutettiin vuonna 2005 kokeilu, jossa testattiin poliittisia puolueita lähellä olevien ajatuspajojen toimintaa. Käytännössä oikeusministeriö rahoitti viittä vapaamuotoista kansanopistojen ja sivistysjärjestöjen toteuttamaa ajatuspajakokeilua, joiden teemana oli globalisaation ja suomalaisuuden suhde. (Kervinen 2006, 11.) Ajatuspajakokeilujen ja oikeusministeriön tuottamien selvitysten avulla pyrittiin tuottamaan jalansijaa suomalaiselle poliittiselle ajatuspajakulttuurille. Näiden kokeilujen vanavedessä alkoi syntyä ensimmäistä kertaa Suomessa poliittisten puolueiden toimintaan linkittyneitä ajatuspajoja.

Taulukko 2. Poliittisten ajatuspajojen saamat tuet opetus- ja kulttuuriministeriön tieteelle tarkoitettuista rahapelitoiminnan voittovaroista vuonna 2015, tukien osuus niiden saman vuoden vuosibudjetista, sekä puolueiden eduskuntapaikkojen osuudet vuonna 2015. Raivion ja kumppaneiden (2018, 76) taulukkoa mukaillen.

Ajatuspaja	Myöntösomma 2015 (€)	Ajatuspajan vuosibudjetti 2015 (€)	Rahoituksen osuus budjetista (%)	Puolueet paikat eduskunnassa (%) ja (n)
Ajatuspaja Toivo	155 000	212 000	79	19 (38)
Kalevi Sorsa - säätiö	150 000	500 000	30	17,5 (35)
e2 Ajatuspaja	105 000	187 000	56	24,5 (49)
Suomen Perusta - säätiö	72 000	112 000	67	18 (36)
Vasemmistofoorumi	50 000	204 000	25	6 (12)
Ajatuspaja Visio	40 000	52 000	77	7,5 (15)
Tankesmedjan Agenda	28 000	99 000	28	5 (10)

2.3. Poliittiset ajatuspajat Suomessa

Vuoden 2021 lopussa kahdeksalla kymmenestä eduskuntapuolueesta oli ajatuspajatoimintaa. Suomalaisen puolueiden yhteydessä toimivia ajatuspajoja ovat Ajatuspaja Agenda/Tankesmedjan Agenda (Ruotsalainen kansanpuolue), Ajatushautomo Kompassi (Suomen Kristillisdemokraatit), e2 (Suomen Keskusta), Ajatuspaja Alkio (Suomen Keskusta), Kalevi Sorsa -säätiö (Suomen Sosialidemokraattinen Puolue), Suomen Perusta (Perussuomalaiset), Ajatuspaja Toivo (entiseltä nimeltään ”Suomen Toivo”, Kansallinen Kokoomus), Vasemmistofoorumi (Vasemmistoliitto) ja Ajatuspaja Visio (Vihreä liitto).

Tilanne on siten poikkeuksellinen e2 Ajatuspajan kohdalla, että aiemmin keskustan alaisuudessa toiminut ajatuspaja on vuonna 2018 irrottanut emopuolueesta, ja hakeutunut itsenäiseksi tutkimuslaitokseksi. Keskustalaiset käynnistivät vuoden 2020 aikana e2:n tilalle uuden ajatuspajan, Ajatuspaja

Alkion (Yle Uutiset 19.11.2019). Kuitenkin e2:ssa vaikuttavat samat tutkijat vuoden 2018 jälkeen, joten se on jatkanut olemassaoloaan sillä pohjalla, jolle keskusta sen perusti. Näin ollen myös e2:ta on mielekästä tarkastella yhdessä muiden vuoden 2005 jälkeen ajatuspajatoiminnan aloittaneiden toimijoiden kanssa siitä huolimatta, että se on tietoisesti halunnut kasvattaa välimatkaa keskustaan ja että sen rahoituspohja onkin koostumukseltaan monipuolistunut tutkimuslaitokseksi julistautumisen tapahduttua. Huomattavaa on, että e2:n keskeisinä rahoittajina toimii edelleen merkittäviä perinteisesti keskustamielisiä toimijoita, kuten Valio, Keskitien Tukisäätiö ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto, joten ajatuspaja toimii yhä niiden agraaristen juurien varassa, jotka sille keskustan yhteydessä toiminnan aikana muodostuivat.

Ajatuspajojen rahoitus tapahtuu niiden taustalla toimivien säätiöiden kautta, jotka voivat hakea erityistä yleisavustusta, joka on kohdennettu yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille. (Opetus- ja kulttuuriministeriön raportti 2020; Valtionavustuslaki (688/2001) 2 luku 5§; Raivio ym. 2018, 25.) Opetus- ja kulttuuriministeriö on velvoitettu rahoittamaan puolueiden ajatuspajatoimintaa momentilta 29.40.53.5 ”Päätöksentekoa tukevaa yhteiskunnallista tutkimusta tekevien yhteisöjen ja tutkimuslaitosten avustukset”, vaikka rahoituspäätökset ovat nimellisesti sen vastuulla (Raivio ym. 2018, 31). Kyseessä ei siis ole puoluetuen kautta tapahtuva rahoitus, vaan ajatuspajoille on räätälöity oma rahoitusmomentti tieteellisen tutkimuksen valtionavustuksista, jotka koostuvat Suomen valtion rahapelimonopolin tuotoista. Ajatuspajojen vuosittainen valtioneuvosto on yhteenlaskettuna noin 600 000 euroa, ja opetus- ja kulttuuriministeriön ajatuspajoille myöntämiä avustuksia koskevien dokumenttien perusteella myönnettävän tuen osuudet eri ajatuspajojen kesken ovat vaihdelleet hieman vuosittain (Opetus- ja kulttuuriministeriön raportti 2020).

Taulukosta 1 ilmenee, että monen ajatuspajan kohdalla valtioneuvosto on keskeinen rahoituslähde, jota ilman ajatuspaja ei kykenisi jatkamaan toimintaansa. Rahoituksen määrä ei myöskään näyttäisi olevan sidoksissa eduskuntaryhmien kokoon ja muihin poliittisiin tekijöihin. Ajatuspajojen saaman tuen suuruus ei myöskään määräydy suhteessa ajatuspajan toimintaan tai budjettiin. (Raivio ym. 2018, 76.) Näin ollen on epäselvää, millä perusteella ajatuspajojen saamat tukisummat vuosittain määräytyvät (mt. 31). Ajatuspajojen tuloksellisuuden seurannalle myöskään ei ole nimetty yhtenäisiä arviointikriteerejä, eikä niille ole laadittu onnistumisen mittareita tai tavoitteita, joita ajatuspajojen tulisi noudattaa varmistaakseen rahoituksensa. Näin ollen poliittiset ajatuspajat saavat rahoituksensa vailla vaatimuksia täyttää ennalta määrättyjä velvoitteita, ja ne ovat siten kummajainen valtioneuvostoa saavien laitosten joukossa.

3. Tutkimusongelmat, aineisto ja menetelmät

Tutkimusaineistona ovat ajatuspajojen tuottamat julkaisut, joita olen etsinyt pääasiallisesti ajatuspajojen kotisivuilta ja niiden toimintakertomuksista. Kokoan aineiston itse, ja aion sisällyttää tarkasteluuni kaiken poliittisten ajatuspajojen tuottaman sisällön niiden koko olemassaolon ajalta. Käytännössä aineistona ovat siis kaikkien kahdeksan poliittisen ajatuspajan kaikki huhtikuuhun 2020 mennessä julkaistut julkaisut, mikä tarkoittaa sitä, että aineisto tulee olemaan laaja ja monenkirjava. Olemassa olevan materiaalin määrä vaihtelee eri ajatuspajojen välillä, sillä osa niistä on vartenotettavan kokoisia tutkimuslaitoksia, ja toiset taas yhden tai kahden henkilön ylläpitämiä foorumeita. Tästä syystä suurempien puolueiden aktiivisilla, ammattimaisesti toimivilla ajatuspajoilla sisältöä on oletettavasti saatavilla paljon enemmän ja myös erilaisissa formaateissa. Tarkoituksena on rajata tarkastelu tuotettujen julkaisujen otsikoihin, ja mikäli julkaisun käsittelemä aihe ei ilmene otsikosta, selvitän sen tutustumalla julkaisuun pintapuolisesti. Tämä rajaus on tarpeen, jotta työmäärä säilyy tutkielman luonteeseen sopivana.

Tässä yhteydessä on syytä mainita, että tutkimus- ja julkaisutoiminta on vain pieni osa poliittisten ajatuspajojen kaikesta toiminnasta, johon voi sisältyä esimerkiksi seminaareja, keskustelutilaisuuksia ja paneelikeskusteluihin osallistumista, puolueen käyttöön tuotettuja materiaaleja, yhteistyöhankkeita muiden ajatuspajojen ja toimijoiden kanssa niin kansallisesti kuin globaalisti, sekä muuta yhteiskunnallista keskustelua ja vuorovaikutusta. Koska julkaisutoiminta on kuitenkin ajatuspajojen keskeistä ja parhaiten dokumentoitua toimintaa, pelkkien julkaisujen tarkastelulla voidaan kuitenkin saada tietoa siitä, mitkä ovat keskeisiä ajatuspajojen esille tuomia keskusteluaiheita.

Tutkimusmenetelminä käytän laadullista sisällönerittelyä ja kuvailevaa tilastollista analyysia. Etsin tutkimuskirjallisuuteen pohjautuen ajatuspajojen taustalla toimiville puolueille tyypillisiä asiakysymyksiä (Taulukko 3). Tämän jälkeen kerään kunkin ajatuspajan tuottamien julkaisujen aiheet taulukkomuotoon ja tarkastelen, miten usein kullekin puolueelle tyypilliset asiakysymykset esiintyvät sen yhteydessä toimivan ajatuspajan julkaisujen joukossa. Tarkoituksena on saada selville, millaisia eroja ajatuspajojen välillä on siinä, miten suuren osuuden ajatuspajajulkaisuista kullekin puolueelle valitut asiakysymykset kykenevät kattamaan. Perustelen asiakysymysten käyttöä puolueyhteyden voimakkuuden arviointikriteerinä tarkemmin tutkielman luvussa neljä.

Tutkimusaineiston laadullisen sisällönerittelyn toteutan siten, että jaan kunkin ajatuspajan julkaisut niiden keskeisen teeman perusteella emopuolueen asiakysymysluokkiin. Mikäli ajatuspajajulkaisu ei sovi mihinkään asiakysymyskategorioista, se sijoitetaan luokkaan ”muut”. Vaikka julkaisu kattaisi

useamman asiakysymysteeman, se voi silti sijoittua vain yhteen, keskeisimmäksi katsomaani asiakysymyskategoriaan. Tämä häivyttää yksityiskohtia aineiston sisällöstä, mikä on tutkimusmetodin heikkous, mutta tässä tarkastelussa oleellista on ensisijaisesti puolueille tärkeiden teemojen esiintyvyys julkaisujen joukossa, eivätkä niiden keskinäiset painotussuhteet. Mikäli julkaisuissa esiintyy huomattavissa määrin ennakkoon nimettyjen kategorioiden ulkopuolisia painotuksia, niitä avataan tarkemmin tulososiossa.

Jotta tutkimusasetelma säilyisi tasapainoisena, valitsen kullekin puolueelle suunnilleen saman verran asiakysymyksiä (4–5 kappaletta). Koska historiallisesti muodostuneissa puolueissa on vaihtelevissa määrin sisäisiä kerrostumia, on mahdollista, että ennakkoon valitut asiakysymykset eivät riitä kattamaan sellaisia ajatuspajasisältöjä, jotka kuitenkin vaikuttavat puolueelle tyypillisiltä asiatavoitteilta. Ajatuspajajulkaisujen tarkastelun edetessä luon tarvittaessa uusia asiakysymysluokkia, mikäli ilmenee, että joidenkin ajatuspajojen kohdalla näin on perusteltua tehdä.

Tutkimusmenetelmän pintapuolisuudesta ja rajoitteista johtuen tulokset ovat vain suuntaa antavia sen suhteen, miten usein emopuolueiden painotukset näkyvät ajatuspajojen toiminnassa. Näin ollen pitkälle vietyjä johtopäätöksiä ajatuspajojen suhteesta emopuolueeseen ei ole tarkastelun pohjalta mahdollista tehdä.

Esitän aiempaan tutkimustietoon perustuen hypoteesin, että ajatuspajojen julkaisujen aihepiirit vastaavat pääosin niiden emopuolueiden asiakysymyksiä. Tämän oletuksen pohjustan siihen, että poliittiset ajatuspajat on alun perin perustettu puolueiden yhteyteen, ja niiden keskeisen rahoituslähteen jatkuvuus on riippuvainen tästä sidonnaisuudesta, huolimatta siitä, onko kytkös emopuolueeseen tiivis tai pelkästään nimellinen. Toinen edellä mainittua hypoteesia tukeva seikka on, että näiden ajatuspajojen toimintaa toteuttamassa on myös puolueaktiiveja tai muulla tavoin puolueen aatemaailmaan sitoutuneita henkilöitä, minkä voi olettaa suodattavan ajatuspajojen esiin nostamat aiheet puolueen keskeisen asialistan läpi.

4. Poliittisten puolueiden tärkeimmät asiakysymykset ja niiden ajatuspajojen esittely

Huolimatta siitä, että ristiriitaisuudet ovat olleet perinteinen tapa jäsentää puolueiden eroja, käytän tutkielmassani ajatuspajojen puolueläheisyyden mittarina sitä, miten hyvin niiden tuottamat sisällöt ovat linjassa puolueille tärkeiden asiakysymysten kanssa. Perustelen asiakysymysten käyttöä tässä

tarkoituksessa olettamuksella siitä, että voimakkaiden puolueidentiteettien sijaan kansalaiset valitsevat äänestämensä puolueen yhä useammin puolueiden esillä pitämien asiakysymysten perusteella. Perustan olettamukseni seuraavaksi esiteltävään yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun.

Suomessa nykyisin toimivat suuret puolueet ovat melko vanhoja, ja nyky-yhteiskunta ei ole enää samanlainen kuin se modernin ajan yhteiskunta, jossa perinteinen puoluekenttä on rakentunut. Ajan ja yhteiskunnan muutoksen myötä puolueet ovat muuttuneet ideologisesti, minkä vuoksi sisäiset kerrostumat painavat niitä. (Mickelsson 2015, 19.) Postmodernissa yhteiskunnassa myös puolueiden asema on muuttunut: puolueiden vetovoima kansalaisten johdattajina ei enää riitä, vaan niiden on toimittava jatkuvassa epävarmuudessa. (Mickelsson 2007, 39.) Myös Paloheimo ja Raunio (2008, 22) esittävät, että puolueet ovat muuttuneet vaalipuolueiksi, joille asiakysymyksistä on tullut keskeinen erottautumisen ulottuvuus ideologioiden sijaan.

Puolueiden lisäksi käsitykset politiikasta ja poliittisesta osallistumisesta ovat muuttuneet yhteiskunnallisen muutoksen myötä. Bernard Maninin mukaan puoluedemokratian aikaa on seurannut postmoderni yleisödemokratian aika, jota ilmentävät puoluejäsenistön merkityksen väheneminen ja politiikan henkilöityminen. Suuret ideologiat eivät kuulu yleisödemokratian aikaan, jossa näkyy globalisaation vaikutus. (Mickelsson 2007, 42.) Sosiologi Zygmunt Bauman kuvaa notkean modernin ajalle tyypillistä osallistumisen tapaa naulakkoyhteisöjen käsitteellä: ihmiset eivät enää identifioitu pysyvästi minkään poliittisten ryhmien jäseniksi, vaan osallistuvat politiikkaan silloin, kuin se heidän tarpeisiinsa sopii. (Mickelsson 2015, 21.) Koska nyky-yhteiskunnassa identiteettien merkitys on heikentynyt ja pieni osa kansalaista samaistuu puolueeseen niin voimakkaasti, että lähtisi toimintaan mukaan, tässä tutkimusasetelmassa on sopivaa käyttää puolueiden keskeisiä asiakysymyksiä mittaamaan puolueiden välisiä eroja ideologioiden sijaan.

Puolueiden keskeisiä arvostuksia ja ohjelmallisia tavoitteita olen selvittänyt puoluetutkimuskirjallisuuden avulla, jossa keskeisessä roolissa on ollut Heikki Paloheimon (2008, 27–59) esitys suomalaisen politiikan ristiriitaulottuvuuksista. Paloheimo on soveltanut Suomen olosuhteisiin Arend Lijphartin jaottelua, jonka mukaan demokraattisten maiden poliittisissa järjestelmissä on vaihtelevin yhdistelmin seitsemän erilaista ristiriitaulottuvuutta, jotka erottavat puolueita toisistaan. Nämä ulottuvuudet ovat vasemmisto vastaan oikeisto, kasvukeskukset vastaan syrjäseudut, kansallinen vastaan kansainvälinen suuntautuminen, suomenkieliset vastaan ruotsinkieliset, yhtenäiskulttuuri vastaan moniarvoisuus, ekologiset arvot vastaan kasvu ja kulutus sekä eliitti vastaan kansa (Paloheimo 2008, 37–38). Paloheimon artikkeli puolueiden sijoittumisesta näille ristiriitaulottuvuuksille pohjautuu puo-

lueiden vuonna 2007 voimassa olleisiin periaateohjelmiin, sekä vuoden 2007 vaalitutkimukseen, jotta se tarkastelee puolueiden välisiä eroja sekä ohjelmatekstien että kannattajien mielipiteiden perusteella (Paloheimo 2008, 28). Asiakysymysten määrittelyn apuna olen käyttänyt lisäksi puolueiden omia internetsivuja, Paloheimon ja Raunion (2008) artikkelia sekä Rauli Mickelssonin puolueita käsittelevää kirjallisuutta (Mickelsson 2007; Mickelsson 2015). Näiden lisäksi olen hyödyntänyt asiakysymysten perusteluina myös vuoden 2015 vaalitutkimusta ja erityisesti sen lukua ”Äänestäjät arvo-

Taulukko 3. Puolueiden keskeiset asiakysymykset.

VAS	työväestön asema ja edut	ympäristö	huono-osaiset	kulttuuri ja kirjastot	julkiset palvelut
SDP	sosiaali- ja terveyspalvelut	tasa-arvokysymykset	työllisyys	työntekijöiden asema	
VIHR	ympäristö	kaupungit	liikenne	koulutus	globalisaatio
KESK	yrittäjyys	maaseutuväestön edut	alueiden tasa-arvo	verotuksen keventäminen	
RKP	ruotsin kieli	ruotsink. alueet ja niiden edut	vähemmistöt	tasa-arvo	yrittäjyys
KD	arvokonservatismi	köyhien asema	sosiaali- ja terveyspalvelut	perheet	
KOK	yrittäjyys	julk. palveluiden yksityistäminen	verotuksen keventäminen	Euroopan unioni	
PS	arvokonservatismi	nationalismi	globalisaatio	maahanmuutto	EU-skeptisyys

ja asenneulottuvuuksilla”, jossa Jussi Westinen ja kumppanit käsittelevät puolueiden äänestäjien poliittista asemoitumista.

Vuodelta 2007 peräisin olevia aineistoja käytettäessä on perussuomalaisten kohdalla syytä mainita, että puolueen profiili ja sen linjaukset ovat viimeistään puolueen vuonna 2017 tapahtuneen hajoamisen jälkeen muuttuneet. Aiemmin perussuomalaiset oli selkeän eliittivastainen puolue (Paloheimo ja Raunio 2008, 14;19), mutta 2010-luvun aikana puolueen linja on siirtynyt oikeammalle, mikä on havaittavissa myös sen äänestäjäkunnan sosioekonomisen taustan muuttumisena (Westinen 2016, 281). Vuoden 2015 vaalitutkimuksella on näin ollen suurempi painoarvo perussuomalaisten asiakysymysten määrittelyn kannalta. Tämän puolueen kohdalla on erityisen kiinnostavaa nähdä, millaisia teemoja sen yhteydessä toimiva ajatuspaja Suomen Perusta on nostanut esiin, sillä useita puolueen johtohenkilöitä on julkisesti esiintynyt ajatuspajan järjestämässä tilaisuudessa.

4.1. Kansallinen Kokoomus

Kokoomuksen ajatuspaja on nimeltään Ajatuspaja Toivo, ja vuoteen 2017 asti se on toiminut nimellä Suomen Toivo (Venho 2018, 19). Ajatuspaja Toivo on perustettu vuonna 2007, ja sen taustalla toimii järjestö nimeltä Kansallinen Kulttuurisäätiö sr. Ajatuspajan katsantokanta poliittisena ajatuspajana toimimiseen on toimia suoraan puoluetoiminnan yhteydessä, ja opetus- ja kulttuuriministeriön raportin mukaan sen aihevalinnoissa näkyy kokoomuslainen maailmankatsomus, mikä ilmenee ”myönteisenä suhtautumisena kansainvälisyyteen, vastuulliseen markkinatalouteen ja yksilönvapauteen” (Raivio ym. 2018, 75). Ajatuspajan kytkös puolueeseen näkyy myös siten, että sen hallitukseen kuuluu useita nimekkäitä kokoomusvaikuttajia: kansanedustajia, europarlamentaarikko sekä kokoomuksen äänenkannattajana toimivan poliittisen verkkolehden Verkkouutisten päätoimittaja. Ajatuspaja toimii siis avoimesti kokoomuspuolueen yhteydessä.

4.2. Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

Kalevi Sorsa -säätiö on sosiaalidemokraattinen ajatushautomo, joka perustettiin vuonna 2005, mutta jonka toiminta vakiintui vasta parin vuoden kuluessa. Säätiö tuottaa tausta-aineistoa siitä, millaista yhteiskuntapolitiikkaa voitaisiin luoda sosiaalidemokratian arvopohjaan nojaavalla politiikalla, joka nojaa vapauden ja oikeudenmukaisuuden sekä tasa-arvon periaatteiden yhdistämiseen. Toiminta sijoittuu paljolti tutkimuksen sekä poliittisen valmistelun ja päätöksenteon väliin. (Raivio ym. 2018, 75.)

Sosiaalidemokraattien ajatuspaja, Kalevi Sorsa -säätiö on poliittisista ajatuspajoista voimallisimpia tutkimuksensa ja muun toimintansa laajuuden suhteen. Tutkimustoiminta korostuu ajatuspajan toiminnassa, ja tarkastelluista ajatuspajoista se onkin ollut e2:n ohella tuotteliain tutkimusraporttien laatija.

4.3. Suomen Keskusta

Edistysmielisen tutkimuksen yhdistys ry ja sen yhteydessä toimiva e2 Ajatuspaja perustettiin vuonna 2006 tuottamaan tutkimustietoa järjestöjen, yritysten, median ja politiikan tarpeisiin (Raivio ym. 2018, 75). Vuonna 2016 kuitenkin ajatuspaja kuitenkin palkkasi yliopistomaailmasta uusia tutkijoita, ja lausui julki tavoitteen keskittyä aiempaa selkeämmin tutkimukseen (Suomenmaa 2016). Lopullinen uudelleenprofiloituminen puolueen yhteyteen perustetusta ajatuspajasta tutkimuslaitokseksi tapahtui vuonna 2018, ja vuoden 2020 alussa myös opetus- ja kulttuuriministeriö nosti e2 Tutkimuksen avustuspäätöksellään tutkimuslaitosten joukkoon (e2 Tutkimus, 2020).

Keskustapuolueen rooli poliittisten ajatuspajojen synnyssä on ollut merkittävä. Entisellä e2 Ajatuspajalla on ollut huomattava osuus suomalaisten poliittisten ajatuspajojen muotoutumisessa, mistä syystä e2 Tutkimus on mielekästä ottaa mukaan vertailuun siitä tarkastelunäkökulmasta, tuottaako se todella tutkimusta, joka eroaa aihepiireiltään selkeästi keskustalle tärkeistä asiakysymyksistä. Keskustalle perinteisesti tärkeitä asiakysymyksiä ovat olleet yrittäjäyys, maaseutuväestö sekä alueiden tasa-arvo. Näiden asiakysymysten tarkastelu e2 Tutkimuksen nykyiseen tutkimusaihevalikoimaan nähden on kiinnostavaa, sillä tutkimuslaitoksen keskeisinä rahoittajina toimii edelleen merkittäviä liike-elämän ja maataloustuotannon parissa toimivia yrityksiä ja yhteisöjä, joiden intressit tutkimuksen suhteen eivät liene muuttuneet.

Tämän tutkielman tekoa hankaloittaa se, että e2:n kotisivut ovat korvautuneet uusilla tutkimuslaitokseksi julistautumisen jälkeen, ja vanhempia julkaisuja ei ole enää internetissä saatavilla. Vanhempia julkaisuja koskeviin tiedusteluihini e2:sta vastattiin, että dokumentointi on ollut epäsystemaattista, joten kattavien tietojen saaminen tällä aikataululla on mahdotonta. Tästä syystä joudun e2:n osalta rajoittamaan tarkastelun niihin julkaisuihin, jotka löytyvät e2 Tutkimuksen uudistetuilta sivuilta, ja tarkastelun painotus on näin ollen tutkimuslaitokseksi julistautumisen jälkeisissä julkaisuissa.

Keskusta on perustanut vuoden 2020 aikana uuden ajatuspajan nimeltä Ajatuspaja Alkio. Ajatuspajan nimen ilmeinen viittaus keskustalaiseen aateperintöön viittaa siihen, että tämä ajatuspaja tuskin peit-

telee puolueyhteyttään toiminnassaan. Alkion tuottamien julkaisujen määrä on oletettavasti vaatimattomampi verrattuna kauemmin toiminnassa olleisiin ajatuspajoihin, mutta se on siitä huolimatta sisällyttää tarkasteluun.

4.4. Vihreä liitto

Vihreän liiton yhteydessä toimii Ajatuspaja Visio, jonka toiminnasta vastaa Opintokeskus Visio. Ajatuspaja Visio on toiminut osana Vihreää Sivistysliittoa vuodesta 2005 lähtien. Opetus- ja kulttuuriministeriön raportin kuvauksen mukaan Vision tavoitteena on vahvistaa yleissivistystä ja vihreää ajatusmaailmaa edistämällä kestävästä kehitystä sekä globaalia solidaarisuutta. Ajatuspaja toteuttaa tätä tehtävää tuottamalla tausta-aineistoa poliittisen keskustelun ja päätöksenteon tueksi sekä järjestämällä tapahtumia (Raivio ym. 2018, 74).

4.5. Perussuomalaiset

Suomen Perusta on perustettu vuonna 2012, ja sen tarkoituksena on suomalaista kansanvaltaista yhteiskuntaa kehittävän yhteiskunnallisen tutkimuksen, keskustelun ja päätöksenteon edistäminen. Ajatuspajan julki lausuttuna tavoitteena on osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun tuomalla esiin valtavirrasta poikkeavia mielipiteitä, näkökulmia ja ratkaisuja. (Raivio ym. 2018, 74.)

Pintapuolisesti ajatuspajan sivustoa tutkimalla voi päätellä, että ajatuspaja on löytänyt yleisönsä, ja organisaation kokoon nähden ajatuspaja on onnistunut herättämään huomiota. Facebook-reaktiomäärät puolueen tuottamiin julkaisuselvityksiin ovat enimmillään jopa 4000–5000 Facebook-tykkäystä. Ajatuspaja ei peittele puolueyhteyttään, sillä ajatuspajan toimintaan ja sen järjestämiin tilaisuuksiin on osallistunut perussuomalaisten keskeisiä poliitikkoja (Yle Uutiset 10.9.2020a).

4.6. Suomen Kristillisdemokraatit

Kristillisdemokraattien läheisyydessä toimiva ajatuspaja, Ajatushautomo Kompassi on toiminut vuodesta 2016 lähtien (KD-lehti 29.10.2017). Ajatuspajasta vastaa yksi henkilö, ja sen toiminta on hyvin pienimuotoista. Ajatushautomo Kompassi ry hakee suoraan rahoituksensa opetus- ja kulttuuriministeriöltä (Opetus- ja kulttuuriministeriön raportti 2020).

4.7. Vasemmistoliitto

Vasemmistoliiton yhteydessä toimiva ajatuspaja Vasemmistofoorumi on perustettu vuonna 2006, ja sen toiminnan tavoitteena on ajatuspajan kotisivujen mukaan tuottaa ehdotuksia, aloitteita ja avauksia

poliittisista ja taloudellisista kysymyksistä vasemmiston ja vasemmistoliiton puoluejohdon käyttöön, sekä osallistua valmistelijana puolueen ohjelmatyöhön ja ohjelmallisten teemojen kehittämiseen. (Raivio ym. 2018, 74.) Puolueyhteyttään peittelemätön Vasemmistofoorumi on tehnyt julkaisutyössä yhteistyötä erityisesti Into-kustannuksen kanssa, jonka kautta ajatuspajan julkaisemat painetut kirjat ovat nähneet päivänvalon. Näin ollen se on pienestä koostaan huolimatta tuottanut melko paljon painettuun muotoon tuotettuja julkaisuja.

4.8. Ruotsalainen kansanpuolue

Ajatuspaja Agenda eli Tankesmedjan Agenda on osa Svenska Bildningsförbundet -yhdistyksen toimintaa, jonka tavoitteena on yhdistää suomenruotsalainen ja kaksikielinen väestö, edistää sivistystoimintaa ja rakentavaa yhteiskunnallista keskustelua (Raivio ym. 2018, 74). Vuonna 2016 perustettu kaksikielinen ajatuspaja kuvailee itseään suomalaiseksi liberaaliksi ajatushautomoksi, jolla on vahvat pohjoismaiset ja eurooppalaiset juuret. Agenda nimeää vuoden 2019 polttopisteaiheidensa olleen media, kaksikielisyys sekä talous (Ajatushautomo Agendan kotisivujen etusivu, 1.3.2020).

Vaikka ajatuspajan yhteys ruotsalaiseen kansanpuolueeseen ei ole näkyvä, rahoituksensa puolesta se on kuitenkin perusteltua lukea poliittisten ajatuspajojen joukkoon. Koska Agenda on perustettu muita ajatuspajoja myöhemmin, sen toiminnasta ei ole mainintaa oikeusministeriön poliittisia ajatuspajoja käsittelevissä julkisesti saatavilla olevissa raporteissa.

5. Tulokset

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin, miten suuri osa poliittisten ajatuspajojen tuottamista julkaisuista käsittelee aiheita, jotka edustavat ajatuspajoihin yhteydessä olevien puolueiden keskeisiä tavoitteita. Kaikkien ajatuspajojen kohdalla aineiston analysointi onnistui vaikeuksitta, ja lähes aina valitut asiakysymykset onnistuivat ilmentämään, mukaileeko tarkasteltava ajatuspaja julkaisuissaan sille läheisen puolueen esille nostamia aiheita. Ainoastaan Kalevi Sorsa -säätien tapauksessa ennalta laaditut asiakysymykset tuottivat merkittäviä ongelmia. Muutaman asiakysymyksen kohdalla oli lisäksi tarpeen tehdä uudelleenluokittelua, jonka suhteen tapahtui vasemmistoliiton, perussuomalaisten, kokoomuksen ja ruotsalaisen kansanpuolueen kohdalla. Tehdyt muutokset ja niiden perustelut esitetään tarkemmin kunkin ajatuspajan tulosten yhteydessä.

Taulukko 4. Emopuolueille keskeisten asiakysymysten esiintyvyys ajatuspajojen tuottamissa julkaisuissa puolueittain (n, suluisissa %).

VAS	työväestön asema ja edut 6 (12)	ympäristö 4 (8)	huon- osaiset 10 (<20)	kulttuuri ja kirjastot 0 (0)	julkiset palvelut 3 (6)	muut 28 (55)	yht. 51 (100)
SDP	sosiaali- ja terveystalvet 25 (10)	tasa-arvo- kysymyk- set 23 (9)	työllisyys 20 (8)	työnteki- jöiden asema 14 (6)		muut 169 (67)	yht. 251 (100)
VIHR	ympäristö 7 (33)	kaupungit 4 (19)	liikenne 1 (5)	koulutus 1 (5)	globalisaa- tio 1 (5)	muut 7 (33)	yht. 21 (100)
KESK / e2	yrittäjyys 1 (<5)	maaseutu- väestö 2 (<10)	alueiden tasa-arvo 1 (<5)	verotuksen keventämi- nen 0 (0)		muut 17 (81)	yht. 21 (100)
KESK / Alkio	yrittäjyys 0 (0)	maaseutu- väestö 3 (14)	alueiden tasa-arvo 1 (<5)	verotuksen keventämi- nen 0 (0)		muut 17 (81)	yht. 21 (100)
RKP	ruotsin kieli 6 (29)	ruotsink. alueet ja niiden edut 0 (0)	vähemmis- töt 0 (0)	tasa-arvo 0 (0)	yrittäjyys 3 (14)	muut 12 (57)	yht. 21 (100)
KD	arvokon- servatismi 2 (<6)	köyhien asema 0 (0)	sosiaali- ja terveystalvet 1 (3)	perheet 3 (8)		muut 30 (83)	yht. 36 (100)
KOK	yrittäjyys 2 (5)	julk. palve- luiden yk- sityistämi- nen 1 (2)	verotuksen keventämi- nen 0 (0)	Euroopan unioni 10 (23)		muut 31 (70)	yht. 44 (100)
PS	arvokon- servatismi 17 (10)	nationa- lismi 4 (>2)	globalisaa- tio 7 (4)	maahan- muutto 78 (46)	EU-skepti- syys 14 (>8)	muut 49 (29)	yht. 169 (100)

Tarkastelun perusteella tuottamiensa sisältöjen osalta puolueitaan läheisimmät ajatuspajat ovat Ajatuspaja Visio ja Suomen Perusta. Yleisesti ottaen tutkimus päättyi samaan lopputulokseen, kuin oikeusministeriön teettämä selvitys, jossa todettiin ajatuspajojen tutkimusaiheiden pääsääntöisesti mukailevan lähellä olevan puolueen arvomaailmaa (Raivio ym. 2018, 77). Tämä havainto koskee myös poliittisen ajatuspajakentän tuoreinta lisäystä, Ajatuspaja Alkiota, joka toimii selvästi emopuolueensa keskustan yhteydessä. Tutkimuslaitokseksi itsenäistyneen e2 Tutkimuksen kohdalla ei voida rahoituksenkaan puolesta sanoa, että se enää toimisi puolueensa yhteydessä, mutta on selvää, että se on valinnut tutkimusaiheikseen teemoja, jotka ovat mieleisiä sen keskustalaiselle politiikalle myötämiesille rahoittajille.

5.1. Vasemmistofoorumi

Vasemmistofoorumin julkaisuja oli käytettävissä 51 kappaletta, ja ne olivat suurimmaksi osaksi kirjajulkaisuja, erilaisia tutkimuksia, tai Aloite-julkaisusarjaan sisältyviä artikkeleita. Näiden lisäksi ajatuspaja on julkaissut myös muun tyyppisiä julkaisuja, kuten blogipostuksia eri kirjoittajilta. Analyysivaiheessa asiakysymyksiin tehtiin muutos: aiemmin asiakysymysten joukossa oli luokka ”työllisyys”, joka korvautui ”huono-osaisten etujen puolustamisella”. Tämä muutos tehtiin siksi, että huono-osaisten etujen ajaminen on vasemmistoliitolle keskeinen asiakysymys, jonka lisäämättä jättäminen olisi jättänyt paljon puolueen linjauksia mukailevia julkaisuja ulkopuolelle. ”Työllisyys” -luokan korvaaminen uudella tarkasteluluokalla on siten perusteltua, että myös työllisyysnäkemyksissään ajatuspajasisällöt painottivat voimakkaasti kaikkein huono-osaisten näkökulmaa.

Julkaisuista 45 prosenttia sijoittui johonkin vasemmistoliitolle tyypillisten asiakysymysten luokkaan. Useimmin julkaisut sijoittuivat luokkiin ”huono-osaisten etujen puolustaminen” (noin 20 % kaikista julkaisuista) ja ”työväestön asema ja edut” (12 %). Julkaisuja sijoittui myös luokkiin ”ympäristö” (8 %) ja ”julkiset palvelut” (6 %). Luokkaan ”kulttuuri ja kirjastot” ei sijoittunut yhtäkään julkaisua.

Julkaisujen keskeisiä teemoja olivat eriarvoistumiskehitys, vasemmistolainen talousajattelu sekä kapitalismikritiikki. Muut-kategoriaan sijoittui paljon talousaiheisia julkaisuja, ja ne liittyivät tavallisesti eriarvoisuus- ja tulonjakokysymyksiin. Taloutta käsittelevissä julkaisuissa useimmiten esiintyvä yksittäinen aihe oli veronkierto. Valitut asiakysymykset kattoivat 45 prosenttia ajatuspajan julkaisuista. Julkaisujen perusteella ei vaikuta siltä, että Vasemmistofoorumin pyrkimyksenä olisi suoraan mainostaa puoluettaan, vaikka ajatuspaja pyrkiikin vetoamaan puolueen arvot omakseen tuntevaan yleisöön ja on merkittävä vasemmistolaisen kirjallisuuden kustantaja. Puolueyhteys käy ilmi julkaisuista siten, että niiden joukossa oli vasemmistoliiton Eurooppa-jäsenkysely, ja julkaisujen kirjoittajien joukossa oli tunnettuja vasemmistoliiton kansanedustajia.

Tutkimushypoteesi toteutui Vasemmistofoorumin kohdalla, sillä julkaisujen aihepiirit vastasivat melko hyvin puolueelle tärkeitä tavoitteita. Taloutta ei ollut mukana ennalta valittujen asiakysymysten joukossa, mutta eriarvoistavaa talousjärjestelmää kritisoivat ajatuspajan kannanotot eivät eroa puolueen linjasta. Lisäksi ajatuspajan julkaisut olivat sisällöltään puolueen linjaan nähden tavanomaisia. Vasemmistofoorumi on keskittynyt tähänastisissa julkaisuissaan korostuneesti eriarvoisuuskysymyksiin, mikä oli odotusten mukainen tulos.

5.2. Kalevi Sorsa -säätio

Kalevi Sorsa -säätioellä on takanaan verrattain pitkä historia, joten se on muun toimintansa ohella ehtinyt tuottaa huomattavan valikoiman erilaisia julkaisuja. Säätiön tuottamia julkaisuja löytyi 251 kappaletta, ja ne ovat julkaisutyypeiltään hyvin monipuolisia. Ajatuspajalla on Impulsseja-niminen pitkäaikainen julkaisusarja, minkä lisäksi säätio on tuottanut muun muassa kirjoja, artikkeleja, tutkimusraportteja, blogipostauksia ja podcast-sisältöjä.

Sosiaalidemokraateille tyypilliset asiakysymykset olivat kaikki edustettuna aineistossa, ja niiden keskinäinen jakauma oli melko tasainen. ”Sosiaali- ja terveystaloudet” oli keskeinen teema 10 prosentissa julkaisuista, ”tasa-arvokysymykset” 9 prosentissa, ”työllisyys” 8 prosentissa ja ”työntekijöiden asema” 6 prosentissa. Julkaisuista 33 prosenttia sijoittui johonkin näistä asiakysymysluokista, ja näin ollen huomattava enemmistö julkaisuista käsitteli muita teemoja, kuin puolueen keskeisiä tavoitteita. Kuitenkin työ ja työllisyyteen liittyvät kysymykset olivat esillä myös joissakin julkaisuissa, joiden kantava teema oli jokin muu kuin työllisyys.

Kalevi Sorsa -säätiön julkaisuista 67 prosenttia käsitteli muita, kuin nimettyjen asiakysymysten mukaisia aiheita. Asiakysymysluokkien ulkopuolelle sijoittuvat julkaisut käsittelivät useimmiten ulko- ja kansainvälispoliittisia kysymyksiä, sosiaalidemokratiaa, demokratiaa ja kansalaisoikeuksia, tiede- ja kulttuuripolitiikkaa sekä taloutta. Jonkin verran julkaisut käsittelivät myös koulutusta sekä ilmasto- ja ympäristökysymyksiä, mutta näitä oli selkeästi vähemmän. Varsinkin Makedoniaa käsitteleviä artikkeleja oli paljon, sillä säätioellä on ilmeisesti ollut pitkään käynnissä Makedonian kansalaisyhteiskunnan lujittamiseksi tehtävä hanke.

SDP:n asiakysymykset muodostuivat tarkasteluvaiheessa siten ongelmallisiksi, että ne olivat liian yleisluontoisia, eikä niissä ollut tarpeeksi ajankohtaista tarttumapintaa erottamaan, mukaileeko Kalevi Sorsa -säätio kannanotoissaan puolueen päivänpolitiikkaa. Ajatuspaja kutsuu itseään kotisivuillaan ja muissa yhteyksissä ”sosiaalidemokraattiseksi ajatushautomoksi”, mutta sosiaalidemokraattisen ideologian jakaminen ei suoraan kerro ajatushautomon suhteesta puolueeseen organisaationa.

Puolueyhteys ei juuri näy ajatuspajan tuottamissa sisällöissä, ja ajatuspajan ote julkaisutoimintansa suhteen on muihin poliittisiin ajatuspajoihin verrattuna ammattimaista siitä huolimatta, että puolueen aktiiveja on kirjoittajien joukossa mukana. Ajatuspajan esiin nostamat aiheet eivät ole ristiriidassa puolueelle keskeisten arvojen kanssa, mutta tarkastelun perusteella näyttäisi siltä, että ajatuspajalla on selkeästi oma ääni. Poliittisten ajatuspajojen joukossa Kalevi Sorsa -säätiö onnistuu täten oikeuttamaan olemassaolonsa ja lunastamaan lupauksensa olla sosiaalidemokraattinen ajatushautomo.

Kalevi Sorsa -säätiön aihepiirit eivät mainittavasti mukaile emopuolueen asiakysymyksiä. Piirteitä puolueelle tyypillisestä arvomaailmasta on löydettävissä, mutta ajatuspaja keskittyy enemmän sosiaalidemokraattisen ajattelun tilaan kansainvälisissä yhteyksissä, ja sen kiinnostus on laaja-alaisempaa kuin pelkästään kotimaanpolitiikan ajankohtaisissa tilanteissa. Ajatuspajankeskustelunavaukset eivät kuitenkaan ole SDP:n linjaan nähden mitenkään radikaaleja tai omintakeisia. Myös SDP:lle tyypilliset aiheet, työ ja kansalaisoikeudet korostuvat julkaisusisällöissä, mikä ei ole yllättävää sosiaalidemokraattien helmoista kohonneen ajatuspajan tapauksessa.

5.3. Ajatuspaja Visio

Vihreiden Ajatuspaja Vision julkaisuja oli käytettävissäni 21 kappaletta, ja ne olivat kaikki tekstimuotoisia. Julkaisuista suurin osa oli tutkimushankkeiden raportteja, selvityksiä tai kirjoja, mutta joukossa oli myös muun tyyppisiä julkaisuja, kuten tietopaketteja ja keskustelunavauksia. Julkaisujen joukossa ei ollut blogikirjoituksia, ja ajatuspajan sisältö on yleisilmeeltään asiantuntijavetoista ja ammattimaista.

Ajatuspajan osalta keskeinen havainto oli, että kaikki ennakkoon nimetyt keskeiset asiakysymykset olivat edustettuna kooltaan pienehkössä aineistossa. Julkaisujen joukossa yleisimmät luokat olivat ”ympäristö” (33 % julkaisuista) ja ”kaupungit” (19 % julkaisuista). Kolme muuta asiakysymysluokkaa olivat ”liikenne”, ”koulutus” ja ”globalisaatio”, ja kuhunkin niistä sijoittui yksi julkaisu. Näin ollen asiakysymysluokat onnistuivat sisällyttämään itseensä suurimman osan julkaisuista, ja kaikkiaan 67 prosenttia julkaisuista käsitteli vihreiden keskeisiä poliittisia asiakysymyksiä. Näin ollen ajatuspajan tuottama sisältö on huomattavan lähellä emopuolueen asiakysymysten aiheita.

Asiakysymysluokkien ulkopuolelle jääneet julkaisut käsittelivät vaihtelevasti erilaisia teemoja, kuten taloutta, sosiaaliturvaa ja energiapolitiikkaa. On myös huomattava, että useat ”muut”-kategoriaan päätyneistä julkaisuista olivat jollain tavalla yhteydessä vihreille keskeisiin ideologisiin teemoihin. Esimerkiksi taloutta tai energiapolitiikan järjestämistä käsittelevissä artikkeleissa ekologisen ja sosi-

aalisen kestävyuden periaatteisiin perustuvia malleja tarjottiin nykyjärjestelmän korvaaviksi ideologisiksi vaihtoehtoiksi. Myös vihreiden aktiivisesti edistämää sosiaaliturvauudistusehdotusta perustuloa käsiteltiin useassa julkaisussa.

Kriteerinä, jolla julkaisut valikoituivat tai jäivät valikoitumatta kategorioihin toimi julkaisun keskeinen teema, eli esimerkiksi ympäristökysymyksiä sivuava artikkeli saattoi jäädä sijoittumatta kategoriaan ”ympäristö”, mikäli siinä keskeisenä keskusteluaiheena oli jokin muu teema, kuten esimerkiksi energiapolitiikan järjestäminen. Koska käytetty kriteeri julkaisujen sijoittamisen suhteen oli tiukka, joten todellisuudessa ympäristökysymysten osuus ajatuspajan julkaisuaiheiden innoittajana on mitattua suurempi. Ankarasta kriteeristä huolimatta ympäristökysymysten osuus ajatuspajan sisällöistä on tarkastelun perusteella ylivoimainen. Voidaankin varmuudella sanoa, että ympäristökysymykset korostuvat ajatuspajan julkaisuaineistossa.

Ajatuspaja Visio täyttää tutkimushypoteesin, sillä sen tuottamat julkaisut ovat selkeästi puolueen linjan mukaisia. Keskustelunavaukset eivät myöskään radikaalisti eroa puolueen linjasta. Nämä havainnot ovat johdonmukaisia oikeusministeriön selvityksen (Raivio ym. 2018, 78) kanssa, joka toteaa Vision olevan julkisesti lähellä edustamaansa puoluetta.

5.4. e2 Tutkimus

Ennen tulosten tarkempaa avaamista on tärkeää huomata, että julkaisujen sijoittaminen puolueelle keskeisten asiakysymysten luokkiin vaati e2 Tutkimuksen kohdalla enemmän tulkintaa. Mahdolliset yhteydet puolueen keskeisiin asiakysymyksiin eivät tutkimuslaitoksen tapauksessa olleet yhtä ilmeisiä kuin ajatuspajojen kohdalla, sillä tutkimuslaitos ymmärrettävästi pyrkii raporteissaan neutraalimpaan kielenkäyttöön, kuin poliittisen vaikuttamisen lähtökohdista käsin toimivat ajatuspajat.

Kaikki e2:n julkaisut olivat tutkimusraporteja. Julkaisuja oli kaikkiaan 21, ja puolueelle keskeisten asiakysymysten luokkiin sijoittui neljä julkaisua. Keskustan asiakysymyksiä aiheiltaan sivuavista julkaisuista kaksi sijoittui luokkaan ”maaseutuväestön edut” (hieman alle 10 % kaikista julkaisuista), yksi luokkaan ”yrittäjyys” (alle 5 %) ja yksi luokkaan ”alueiden tasa-arvo” (alle 5 %). Luokkaan ”verotuksen keventäminen” ei sijoittunut yhtään julkaisua. Useimmin julkaisujen käsittelemiä aiheita olivat asenteet ja identiteetit, kieliryhmät, ruokajärjestelmä ja yhteiskunnallinen ilmapiiri.

19 prosenttia e2 Tutkimuksen julkaisuista sivusi keskustalle läheisiä asiakysymyksiä. Julkaisujen sijoittaminen luokkaan ”maaseutuväestön edut” ei ole ehdottoman yksiselitteinen, ja vaatii siten tarkemman selityksen. Tähän luokkaan sisältyneet julkaisut käsitelivät ruokaturvallisuutta ja ruoantu-

tannon omavaraisuutta, mikä kytkeytyy myös alueiden asemaan. Perustelen näiden sijoittamista maa-seutuväestön etuja ajavaan politiikkaan sillä, että keskusta on puolueena pyrkinyt ruokaturvallisuutta käsittelevissä puheenvuoroissaan nimenomaan kotimaisen tuotannon edistämiseen ja omavaraisuus-asteen lisäämiseen, ja nämä ovat kuitenkin agraarista alkuperää olevalle keskustalle tänäkin päivänä tärkeitä poliittisia teemoja.

Siihen nähden, että e2 Tutkimus on julkisesti irtisanoutunut keskustasta, keskustalle keskeisten asiakysymysten osuus julkaisutoiminnassa on melko suuri. Aineiston pieni koko kuitenkin estää pitkälle vietyjen johtopäätösten tekemisen. Vertailun vuoksi mainittakoon, että avoimesti kristillisdemokraattiseen puolueeseen yhteydessä oleva Ajatushautomo Kompassi oli asiakysymysten osalta heikommin yhteydessä puolueeseensa kuin e2 Tutkimus on keskustaan. Kuitenkaan yhteydet eivät ole näin suoraviivaisia, eikä voida yksiselitteisesti sanoa, että ajatuspaja, jonka julkaisuista suurempi osuus käsittelee puolueelle läheisiä teemoja, olisi lähempänä emopuoluettaan kuin ajatuspaja, jonka julkaisuista pienempi osuus käsittelee emopuolueen asiakysymyksiä.

Yleisesti e2 Tutkimuksen julkaisujen näkökulma on kansallinen ja keskittyy suomalaiseen yhteiskuntaan. Ei liene aiheellista väittää, että keskustalaisuus erityisesti näkyisi e2:n tutkimustyössä. On kuitenkin oletettavaa, että keskustamieliset rahoittajat tuskin pysyisivät tutkimuslaitoksen taustalla, mikäli laitoksessa ei tehtäisi aihepiireiltään heille suotuisaa tutkimusta. Tutkimushypoteesin suhteen e2 Tutkimus ei kuitenkaan riittävän kattavassa määrin ilmentänyt emopuolueensa asiakysymyksiä.

5.5. Ajatuspaja Alkio

Ajatuspaja Alkion ja e2 Tutkimuksen kohdalla mielenkiintoinen tuloksiin liittyvä yksityiskohta oli, että niiden tuottamien sisältöjen jakaumat keskustan arvokysymyksiin nähden olivat lähestulkoon identtiset. E2 Tutkimuksen tavoin Ajatuspaja Alkion julkaisuista suurin osa ei sopinut Keskustalle tyypillisiksi asiakysymyksiksi nimettyihin luokkiin. Poliittisista ajatuspajoista nuorin on aktivoitunut erityisesti webinaarikeskustelujen järjestäjänä ja uutisartikkelien julkaisijana. Uutiset ja webinaaritallenteet jäivät kuitenkin tarkastelun ulkopuolelle kuten muidenkin ajatuspajasisältöjen kohdalla.

Ajatuspaja Alkion tuottamia julkaisuja oli kaikkiaan 21, ja puolueelle keskeisten asiakysymysten luokkiin sijoittui neljä julkaisua. Julkaisujen joukossa oli kaksi raporttia, ja loput olivat blogikirjoituksia. Keskustan asiakysymyksiä aiheiltaan sivuavista julkaisuista kolme sijoittui luokkaan ”maa-seutuväestön edut” (hieman yli 14 % kaikista julkaisuista) ja yksi luokkaan ”alueiden tasa-arvo” (alle 5 %). Luokkiin ”yrittäjyys” ja ”verotuksen keventäminen” ei sijoittunut yhtään julkaisua. Huolimatta

siitä, että vain 19 prosenttia julkaisuista sijoittui keskustalle tyypillisiin ennalta nimettyihin asiakysymysluokkiin, puolueen vahva ote ajatuspajasta on ilmeinen. Sen sijaan keskustapuolueen nykytila sai paljon huomiota julkaisujen joukossa. Muita Alkion sisältöjen usein toistuvia teemoja olivat demokratia (hieman yli 14 % kaikista julkaisuista) ja nuorten osallisuus yhteiskunnassa (33 % kaikista julkaisuista). Ajatuspaja on avoimesti yhteydessä keskustaan, mutta se vaikuttaa kuitenkin olevan selkeästi itsenäinen toiminnassaan.

Huolimatta tutkimusraporttien vähäisestä määrästä ajatuspajan julkaisuista välittyy sen mielenkiinto tutkimustoiminnan kasvattamiseen. Ajatuspajan verkkosivujen mukaan se on julkaisemassa tilaa ja tulevaisuutta pohtivan selvitystyön loppusyksystä 2021 (Ajatuspaja Alkio 2021). Kenties Alkiosta todella tulee aktiivisen keskustamielisen poliittisen keskustelun edistäjä lähitulevaisuudessa.

5.6. Ajatuspaja Agenda / Tankesmedjan Agenda

Alun perin analysoin Agendan julkaisuja neljän RKP:lle tyypillisen asiakysymyksen valossa, joita olivat ”ruotsin kieli”, ”ruotsinkieliset alueet ja niiden edut”, ”vähemmistöt” ja ”tasa-arvo”. Aineiston käsittelyvaiheessa päätin lisätä ”yrittäjyyden” viidenneksi asiakysymykseksi, sillä RKP on tutkimuksissa todettu yrittäjämieliseksi puolueeksi (mm. Paloheimo 2008, 43), ja ruotsin kieltä lukuun ottamatta ennalta valitut asiakysymykset eivät tuntuneet tavoittavan aineistoa. Ajatuspaja Agendan sisältö olikin selkeästi talouspoliittisilta näkemyksiltään rohkeampi kuin RKP, jonka on kyettävä säilyttämään sekä ruotsinkielisen Pohjanmaan konservatiivien että pääkaupunkiseudun ruotsinkielisen väestön kannatus.

Ajatuspajajulkaisuja löytyi yhteensä 21, sekä suomen- että ruotsinkieliset julkaisut mukaan lukien. Julkaisut jakautuivat melko tasaisesti raporttimuotoisiin julkaisuihin ja kommenttikirjoituksiin. Kaksikielisen ajatuspajan osalta ei ollut yllättävä tulos, että 29 prosenttia julkaisuista käsitteli ruotsin kieltä. Myös ”yrittäjyys” oli keskeisenä aiheena kolmessa julkaisussa (14 % julkaisuista). Muut puolueen asiakysymykset (”ruotsinkieliset alueet ja niiden edut”, ”vähemmistöt” ja ”tasa-arvo”) eivät olleet edustettuna ajatuspajan julkaisuissa. Näin ollen ajatuspajan julkaisuista 57 prosenttia käsitteli muita kuin RKP:lle keskeisiä asiakysymyksiä.

Muista aiheista voimakkaimmin nousivat esiin Pohjoismaat ja pohjoismainen yhteistyö. Jos julkaisuaineistoon lisäisi luokan ”Pohjoismaat”, uuteen luokkaan siirtyisi seitsemän julkaisua ”muut”-kategoriasta, johon muutoksen jälkeen jäisi vain viisi julkaisua jäljelle. Agenda käsitteli pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuuksia myös poliittisten ajatuspajojen yhteistyönä syntyneessä teoksessa ”Seitsemän näkymää Suomelle — ajatuspajojen tulevaisuusvisioita” (2017), jonka kirjoittamiseen kaikki

poliittiset ajatuspajat osallistuivat Ajatushautomo Kompassia lukuun ottamatta. Myös muissa kuin Pohjoismaita käsittelevissä julkaisuissaan ajatuspajalle on tyypillistä käyttää Ruotsia ja muita pohjoismaisia ratkaisuja esittämiensä hanke-ehdotusten mallina.

Ajatuspaja Agenda ei kaksikielisyyttä käsittelevää sisältöä ja joitakin yrittäjämielisiä puheenvuoroja lukuun ottamatta mukailut ruotsalaisen kansanpuolueen keskeisiä asiakysymyksiä. Ruotsinkielisten alueiden etujen sijaan ajatuspaja on kiinnostuneempi pohjoismaisesta yhteistyöstä. Tätä voi toisaalta selittää RKP:n kannattajakunnasta johtuva sisäinen hajanaisuus muiden kuin ruotsien kielen aseman edistämisen suhteen.

5.7. Ajatushautomo Kompassi

Kristillisdemokraatteihin yhteydessä olevan Ajatushautomo Kompassin julkaisuja oli saatavilla 36 kappaletta, ja ne olivat tavallisimmin julkaisutyypiltään artikkeleja ja kolumneja. Joukossa on myös yksi yhteistyönä kirjoitettu katsaus sekä muutama kirja-arvostelu. Julkaisuista vain 17 prosenttia sijoittui johonkin neljästä kristillisdemokraateille keskeisten asiakysymysten luokasta. Yleisin luokka oli ”perheet” (8 %), minkä jälkeen yleisimmät olivat ”arvokonservatismi” (alle 6 %) ja ”sosiaali- ja terveyspalvelut” (3 %). ”Köyhien asema” -luokkaan ei sijoittunut yhtäkään julkaisua.

”Muut”-kategoriaan päätyneiden julkaisujen aihepiirit olivat vaihtelevia, ja siihen usein sisältyneitä aiheita olivat digitalisaatio, talous, energiapolitiikka, kristillisdemokratia ja tieteen luotettavuus. Euroopan unionia ja kansainvälistä järjestelmää kritisoitiin useassa julkaisussa, ja eri elämäalueilla tapahtuvaa yhteisöllisyyden kehittämistä nostettiin esiin useassa julkaisussa. Ajatuspajan julkaisuissa esiintyi useasti suhdetalouden käsite, jonka merkitystä julkaisuissa ei kuitenkaan avattu sen tarkemmin.

Kristillisdemokraatit mainitaan pari kertaa nimeltä ajatuspajan sivuilta, eikä ideologista yhteyttä peitellä. On silti epäselvää, missä määrin ajatuspajan toiminta todella on yhteydessä puolueeseen, sillä sen tuottamat sisällöt ovat laadullisesti epätasaisia ja teemojen osalta jäsentymättömiä. Ajatuspajan julkaisuilla on vielä vähemmän yhteyttä puolueelle keskeisiin asiakysymyksiin kuin e2 Tutkimuksella, ja huolimatta siitä, että kriteeri julkaisun sijoittamiselle asiakysymysluokkiin oli tiukka, puolueelle läheistä arvokonservatiivista ja kristillistä arvomaailmaa ei aina sivuttu julkaisuissa kuin viitteellisesti.

Ajatushautomo Kompassin kohdalla julkaisujen aiheet olivat vaihtelevia, eivätkä ne kuvanneet puolueen keskeisiä asiakysymyksiä. Kompassin toiminta on muihin ajatuspajoihin verrattuna jäsentymätöntä, ja sillä ei vaikuta olevan selkeää sisäistä linjaa. Ajatuspaja toimii ainakin pintapuolisesti puolueesta itsenäisenä toimijana, mutta se on kuitenkin avoimesti kytköksissä kristillisdemokraatteihin.

5.8. Ajatuspaja Toivo

Ajatuspaja Toivon julkaisuja oli kaikkiaan 44 kappaletta, ja ne olivat tyypiltään yleisimmin selvityksiä, blogikirjoituksia, pamfletteja ja julkaistuja kirjoja. Ajatuspaja on julkaissut myös jonkin verran ulkomaisten kirjoittajien kirjoja. Huomattavaa on, että useat ajatuspajan tuottamat sisällöt vuosilta 2018–2020 ovat opiskelijoiden kirjoituksia opinnäytteidensä aiheista, joita on julkaistu Gradupajasarjassa.

Analyysivaiheessa yhdistettiin aiemmin erilliset luokat ”yksityinen palvelutuotanto” ja ”julkisen sektorin pienentäminen” yhdeksi luokaksi nimeltään ”julkisten palvelujen yksityistäminen”. Luokkien yhdistäminen tehtiin siitä syystä, että ovat kokoomuksen tavoitteita, jotka ovat usein esiintyneet yhdessä, erityisesti 2010-luvulla käydyissä sosiaali- ja terveystalouden järjestämistä koskevissa keskusteluissa. Luokkiin tehtiin vielä toinenkin muutos, kun asiakysymysten joukkoon lisättiin uusi luokka: ”Euroopan unioni”. Tämä muutos tehtiin siitä syystä, että huomattava osa ajatuspajan julkaisuista käsitteli Eurooppa-politiikkaa ja kansainvälisiä suhteita. Tämä julkaisujen joukossa usein esiintyvä aihe on siten linjassa emopuolueen näkemysten kanssa, että kokoomus on melko johdonmukaisesti esiintynyt EU-myönteisenä puolueena. Kokoomus esimerkiksi nimesi itsensä Suomen johtavaksi Eurooppa-puolueeksi vuoden 2019 europarlamenttivaaliohjelmassaan (Kokoomuksen EU-vaaliohjelma vuoden 2019 europarlamenttivaaleissa, 2019).

Useimmiten kokoomuksen asiakysymysten mukaiset julkaisut sijoittuivat luokkaan ”Euroopan unioni” (23 %), ja myös luokkiin ”yrittäjyys” (5 %) ja ”julkisten palvelujen yksityistäminen” (2 %) sisältyi julkaisuja. Sitä vastoin ”verotuksen keventämistä” käsitteleviä julkaisuja ei puolueen linjaan nähden hieman yllättäen löytynyt yhtäkään. Varsinkin jotkut kirjajulkaisut toki toivat esille voimakkaan oikeistolaisia arvoja, mutta niissä oli pikemminkin kyse ideologisesta kirjallisuudesta kuin varsinaisten poliittisten tavoitteiden esille tuomisesta. Julkaisuissa yleisimmin esiintyneitä teemoja olivat EU:n perus- ja ihmisoikeuspolitiikka, kaupungit, vaalit, kannatusmittaukset, demokratia, media ja ulkopoliitiikka. On huomattava, että opinnäytetöiden käsittelemät aiheet ylikorostuvat julkaisujen joukossa, sillä kustakin opinnäytteestä oli kirjoitettu useampi postaus.

Julkaisuista vain 30 prosenttia sijoittui johonkin kokoomukselle tyypillisten asiakysymysten luokkaan, ja aihepiireiltään ne olivat heterogeenisiä. Vaikuttaa siltä, että valitut asiakysymykset eivät onnistuneet tavoittamaan puolueen keskeisiä asiatavoitteita ajatuspajan toiminnasta. Julkaisujen tarkastelu kuitenkin osoitti, että ajatuspaja on tiiviissä yhteydessä puolueeseen. Puolueyhteys käy ilmi siten, että esimerkiksi kokoomuksen käyttöön tarkoitettuja materiaaleja on menneinä vuosina julkaistu ajatuspajan kautta: esimerkiksi ajatuspajan julkaisemat puolueen työskentelytapoja koskevat selvitykset viittaavat siihen, että ajatuspajan kautta on laadittu puolue toimintaa hyödyttäviä materiaaleja poliittiseen työskentelyyn niin kuntatasolla kuin muuallakin. Puolueyhteys näkyy myös ajatuspajan taustaryhmässä, jossa on mukana nimekkäitä kokoomusvaikuttajia, eikä ole epäilystäkään siitä, etteikö ajatuspaja olisi tiukasti emopuolueen käsissä.

Ajatuspaja Toivon tapauksessa julkaisujen aihepiirit eivät vastaa puolueen asiakysymyksiä. Kokoomuksella on kuitenkin tiivis ote ajatuspajasta, joka kolmentoista olemassaolovuotensa jälkeenkin vaikuttaa yhä hakevan identiteettiään. Opiskelijoiden opinnäytteiden julkaiseminen Gradupaja-sarjan kautta antaa vaikutelman siitä, että varsinkaan ajatuspajan tutkimustoiminta ei ole kovin vakiintunut.

Yleisesti ottaen ajatuspaja ei esitä rohkeita avauksia. Gradupajan kautta ajatuspaja lisää opiskelijoiden ajatusten näkyvyyttä, mutta sillä itsellään ei kuitenkaan ole mainittavaa roolia uuden tutkimuksen tuottajana. Toivo on toteuttanut kertaluonteisen selvityksen yhdessä Euroopan kansanpuolueen ajatushautomo Wilfried Martensin Eurooppa-opintojen keskuksen kanssa, mutta muulla tavoin se ei juuri ole ansioitunut keskustelun rakentajana.

5.9. Suomen Perusta

Suomen Perustan julkaisuja löytyi kaikkiaan 169 kappaletta. Julkaisut ovat tyypiltään monipuolisia, sillä hieman alle neljännes on kirjoja ja raportteja, ja loput erilaisia blogitekstejä, kirja-arvosteluja sekä videoita. Merkittävä osa sisällöstä on toiminnanjohtajan itsensä kirjoittamia kommentteja, mutta julkaisujen taustalla on suuri joukko kirjoittajia, mukaan lukien eri alojen tutkijoita ja perussuomalaisia poliitikkoja.

Perussuomalaisten keskeiset asiakysymykset olivat kattavasti edustettuina ajatuspajan julkaisuissa. ”EU-skeptisyys” lisättiin asiakysymysten joukkoon analyysivaiheessa, sillä Euroopan yhdentymiseen ja euroon kohdistuvia kriittisiä julkaisuja oli niin paljon, että uuden luokan lisääminen oli mielekäästä. Luokkaan ”maahanmuutto” sijoittui 46 prosenttia julkaisuista, ja se olikin ylivoimaisesti yleisin julkaisujen aihe. Tämän lisäksi ”arvokonservatismiin” sijoittui julkaisuista 10 prosenttia, ”EU-

skeptisyyteen” hieman alle kahdeksan prosenttia, ”globalisaatioon” neljä prosenttia ja ”nationalismiin” alle kaksi prosenttia. Kaikki puolueelle keskeiset asiakysymykset olivat näin ollen edustettuina julkaisujen joukossa, ja asiakysymykset kattoivat 71 prosenttia kaikista julkaisuista. Näin ollen Suomen Perusta on kaikista tarkastelluista poliittisista ajatuspajoista lähimpänä emopuoluettaan asiakysymysten esiintyvyydellä mitattuna.

Asiakysymysluokkien ohella usein mainittuja teemoja olivat muun muassa Suomen talouden tila, verotuksen keventäminen ja yrittäjyyden edistäminen, Suomen suhteet Kiinaan ja Venäjään sekä tasa-arvo-ongelmat miesten näkökulmasta. Julkaisujen sisällöt olivat melko yksipuolisia, myös muita aiheita kuin maahanmuuttoa ja nationalismia nimellisesti käsittelevät julkaisut nivoutuivat tavalla tai toisella maahanmuuttoon, joka oli ajatuspajan tuottamien sisältöjen hallitseva teema. Tämä näkyi myös julkaisuajankohtien jakaumassa: vuonna 2015, jolloin pakolaisuuskeskustelu kiihtyi Suomessa, ajatuspajan toiminta on julkaisumäärien perusteella ollut aktiivisimmillaan.

Tutkimushypoteesi toteutui Suomen Perustan kohdalla, sillä julkaisujensa aiheiden perusteella ajatuspaja on ilmeisen likellä perussuomalaisia. Tämän toteaa myös oikeusministeriön raportti (Raivio ym. 2018, 78). Myös puolueen tunnettuja kansanedustajia on ajatuspajan toiminnassa mukana, mikä myös ilmentää kiinnittyneisyyttä puolueeseen. Julkaisuisaan ajatuspaja ei esitä emopuolueen linjauksiin nähden räikeän uusia ideoita, mutta on ilmaisussaan kärkkäämpi.

6. Pohdinta ja johtopäätökset

Tarkastelun tavoitteena oli saada yleiskäsitys suomalaisten poliittisten ajatuspajojen tuottamien sisältöjen teemoista ja niiden suhteesta emopuolueiden keskeisiin asiakysymyksiin. Yleinen ennakkohypoteesi ajatuspajojen sisältöjen läheisyydestä puolueiden keskeisiin asiakysymyksiin osoittautui pääosin paikkansapitäväksi. Poliittisten ajatuspajojen sisältöjä ei ole aiemmin tutkittu, ja tämä tarkastelu tarjoaa vain ohuen katsauksen aiheeseen. Poliittisten ajatuspajojen asemasta olisi mahdollista tehdä jatkotutkimusta esimerkiksi haastatteleamalla ajatuspajojen keskeisiä toimijoita tai vertaamalla ajatuspajojen tuottamia sisältöjä puolue- ja poliittisiin ohjelmiin diskurssianalyysin avulla.

Asiakysymysten määrittely ennakkoon osoittautui ongelmalliseksi SDP:n kohdalla. Kohdennetummat asiakysymykset olisivat olleet tarpeen, sillä valitut asiakysymykset olivat liian yleisluontoisia, jotta niiden avulla olisi ollut mahdollista tehdä päätelmiä Kalevi Sorsa -säätiön puoluesuhteesta. Kaikkien ajatuspajojen osalta asiakysymyksiä, jotka eivät onnistuneet keräämään yhtään ajatuspajasisältöjä oli seitsemän kappaletta. Tämä on kuitenkin varsin hyvä tulos ottaen huomioon, että ennak-

koon nimettyjä asiakysymyksiä oli yhteensä 33 kappaletta. On huomattava, että jokin asiakysymyskategorian aiheiden esiintymättömyys ajatuspajajulkaisujen joukossa ei välttämättä merkitse sitä, että nimetty asiakysymys olisi puolueen toiminnan kannalta epäolennainen tai että ajatuspajan toiminta olisi kaukana puolueen asiakysymyksistä. Saattaa esimerkiksi olla niin, että tiettyjen yhteiskunnallisten kysymysten esiin nostaminen koetaan ajatuspajan kaltaisella foorumilla asiaankuuluvammaksi, kuin joidenkin toisten asiakysymysten.

Tutkimusasetelmasta olisi saanut vieläkin antoisamman, mikäli siihen olisi voitu sisällyttää e2:n julkaisut ajalta ennen tutkimuslaitokseksi muuttamista. Jo ennen tutkimuslaitokseksi muuttumista e2 toimi ainakin omien sanojensa mukaan etäällä puolueesta (Suomenmaa 8.2.2016), mutta olisi ollut kiinnostavaa selvittää, millainen keskustapuolueen asema todella oli yhden Suomen ensimmäisistä merkittävistä poliittisista ajatuspajoista taustalla.

Tarkastelun perusteella selvisi, että useat ajatuspajat ovat tehneet yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Muiden ajatuspajojen kanssa yhteistyötä ovat tehneet Ajatuspaja Kompassi, Vasemmistofoorumi, Kalevi Sorsa -säätio ja Ajatuspaja Toivo, mutta Kalevi Sorsa -säätiota lukuun ottamatta yhteistyöt ovat olleet kertaluonteisia. Suomalaisia poliittisia ajatuspajoja voisi tutkia enemmänkin siinä, miten ne suhteutuvat kansainväliseen ajatuspajakehitykseen ja muihin poliittisten puolueiden ja valtiiovallan yhteydessä toimiviin ajatuspajainstituutioihin. Myös poliittisten ajatuspajojen suhdetta kansainväliseen ja kotimaiseen ajatuspajakenttään voisi tutkia jatkossa lisää niiden asemoitumisen selvittämiseksi kansainväliseen ajatuspajatoimintaan nähden.

Jatkossa voisi tarkemmin pohtia, millä keinoilla ajatuspajojen toimintaa olisi mahdollista aktivoida, jotta ne käyttäisivät resurssejaan tehokkaammin. Eräitä toimivia keinoja olisivat poliittisten ajatuspajojen toiminnan tuloksellisuuden seuranta tai niiden toiminnalle määritelty selkeä velvoite toimintaavustuksen saamiseksi. Käytännössä rahoitusperusteiden muuttaminen on kuitenkin hyvin haastavaa toteuttaa, sillä veikkausvoittovarojen, joista myös poliittisten ajatuspajojen tuet maksetaan, historiallisesti muodostunut ohjausvalta on jakautunut ja epäselvä. Oikeusministeriön selvityksessä todetaan jopa, että puolueiden ajatuspajoja on jopa perustettu suorastaan vastaanottamaan rahoitusta ja niiden toiminta perustuu oletukselle rahoituksen jatkuvuudesta (Raivio ym. 2018, 55–56). Vallitsevan tilanteen muuttaminen edellyttäisi poliittista tahtoa.

Tarkastelussa ilmeni, että ajatuspajat hyödyntävät laajaa kirjoa vaikuttamisen kanavia, mikä korostui erityisesti Suomen Perustan tapauksessa. Suomen Perusta on saanut julkaisuilleen paljon huomiota, ja onnistunut käyttämään sille asetettua potentiaalia menestyksekkäästi hyödykseen. Muiden poliit-

tisten ajatuspajojen toiminta on toistaiseksi ollut melko näkymätöntä mediassa. Erityisen kiinnostavaa onkin jatkossa seurata, millaisen paikan keskustan Ajatuspaja Alkio tulee ottamaan poliittisten ajatuspajojen joukossa.

Ollakseen uskottavaa tietoa tuottavia toimijoita, monet poliittiset ajatuspajat ovat halunneet näyttäytyä riippumatonta tutkimusta tuottavina tutkimuslaitoksina, mikä tekee niiden asemoitumisesta ideologisesti sitoutuneiden poliittisten puolueiden yhteyteen jännitteisen. Suomen poliittiset ajatuspajat ovat heterogeeninen ryhmä, sillä osa niistä ei koe puolueen asialla toimimistaan ongelmalliseksi, kun taas joillekin ajatuspajoille puolueyhteys on näyttäytynyt vaivalloisena taakkana. Ajatuspajayhteys on toisinaan ollut hankala myös puolueelle, kuten kävi keväällä 2020, jolloin Suomen Perustan julkaisema, Jukka Hankamäen kirja ”Totuus kiihottaa” joutui laajan kohun kohteeksi, sillä teos ja erityisesti sen sisältämät naisvihamielisiksi tulkitut väitteet saivat osakseen voimakasta arvostelua. Ajatuspaja veti teoksen pois saatavilta, ja selitti tapahtuman olleen vahinko. Perussuomalaiset myöhemmin kielsi julkisesti, että puolueella olisi mitään tekemistä ajatuspajan julkaisu toiminnan kanssa (Yle Uutiset 10.6.2020b), vaikka perussuomalaisten johtohahmoja oli ollut mukana kirjan julkistustilaisuudessa. Tämän kohun myötä myös poliittiset ajatuspajat valtionrahoitteisena instituutiona sai hetken aikaa lisääntyntä medianäkyvyyttä, vaikka huomio jäikin lyhytaikaiseksi. Kohun seurauksena Opetus ja kulttuuriministeriö peri takaisin yli 10 000 euroa ajatuspajalle myönnetystä valtionavustuksesta, sillä perusteella, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa loukkaavan teoksen julkaisun myötä säätiö ei ole käyttänyt saamaansa avustusta valtionavustuspäätöksen mukaiseen tarkoitukseen (HS 8.9.2020).

Poliittiset ajatuspajat perustettiin tukemaan demokratiaa, mutta edelleen on syytä kysyä, mitä tarkoitusta ne nykymuodossaan palvelevat ja mitä niiltä odotetaan yhteiskunnallisen keskustelun rakentajina. Kiinnostavaa on myös seurata, miten poliittisten ajatuspajojen ja yleisemminkin opetus- ja kulttuuriministeriön tukeman toiminnan rahoitukselle käy tulevaisuudessa. COVID-19 -pandemian aiheuttama rahapelivarojen kutistuminen on lisännyt keskustelua nykyisen rahoitusmallin oikeudenmukaisuudesta, ja on mahdollista, että jatkossa toiminnan rahoitustavat muuttuvat.

Lähteet

Primäärilähteet

Ajatuspaja-aineistot

Ajatushautomo Kompassi. Saatavilla: <<https://www.kompassi.org/>>

Ajatuspaja Alkio. Saatavilla: <<https://ajatuspajaalkio.fi/>>

Ajatuspaja Agenda. Saatavilla: <<https://www.agenda.fi/fi/etusivu/>>

Ajatuspaja Toivo. Saatavilla: <<https://toivoajatuspaja.fi/mika-toivo/>>

e2 tutkimus. Saatavilla: <<https://e2.fi/>>

Kalevi Sorsa -säätiö. Saatavilla: <<https://sorsafoundation.fi/>>

Keitä olemme? Ajatuspaja Visio. Saatavilla: <<https://www.opintokeskusvisio.fi/keita-olemme/ajatuspaja-visio/>> Luettu: 28.2.2020.

Seitsemän näkymää Suomelle — ajatuspajojen tulevaisuusvisioita (2017). Helsinki: Suomen Perusta.

Suomen Perusta. Saatavilla: <<https://www.suomenperusta.fi/>>

Vasemmistofoorumi. Saatavilla: <<https://vasemmistofoorumi.fi/>>

Sanomalehdet

Helsingin Sanomat

8.9.2020. Ministeriö perii takaisin yli 10 000 euroa perus-suomalaisten ajatuspajalle myönnetystä valtionavustuksesta. Uutinen. Saatavilla: <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006629140.html>>, luettu 1.10.2020.

KD-lehti

29.10.2017. Ajatushautomo Kompassin kansainvälinen seminaari. Uutinen. Saatavilla: <<https://www.kdlehti.fi/2017/10/29/ajatushautomo-kompassin-kansainvalinen-seminaari/>>, luettu 18.3.2020.

Keskipohjanmaa

21.10.2018. Analyysi: Ärhäkkäämmiksi käyvät ajatuspajat eivät edes yritä peitellä rahoittajiensa päämääriä – osa pysyy pystyssä vain puolueen ja valtion tuella. Uutinen. Saatavilla: <<https://www.keskipohjanmaa.fi/uutinen/552256>>, luettu 10.3.2020.

Suomenmaa

8.2.2016. Keskustaliberaali ajatuspaja e2 nostaa profiiliaan. Uutinen. Saatavilla: <<https://www.suomenmaa.fi/uutiset/keskustaliberaali-ajatuspaja-e2-nostaa-profiiliaan-6.3.79970.af5bf673d3>>, luettu 9.4.2020.

Verkkouutiset

7.7.2017. Ajatuspajat julkaisuvat yhteisteoksen Suomen tulevaisuuden näkymistä. Uutinen. Saatavilla: <<https://www.verkkouutiset.fi/ajatuspajat-julkaisivat-yhteisteoksen-suomen-tulevaisuuden-nakymista-67557/>>, luettu 17.3.2020.

Yle Uutiset

19.11.2019. Puolueiden ajatushautomot ovat saamassa uuden kilpailijan – keskusta hakee rahoitusta ajatuspaja Alkiolle. Uutinen. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-11076716>>, luettu 20.2.2020.

10.6.2020a (päivitetty 11.6.2020). Perussuomalaisten ajatuspajan kohukirjassa toistuu naisvihamielisyys – näin kirjoittaja kommentoi teostansa. Uutinen. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-11395718>>, luettu 20.6.2020.

10.6.2020b. Perussuomalaisten ajatuspaja keskeyttää "naisten tyranniasta" kertoneen Jukka Hankamäen kirjan julkaisun – Halla-aho myöntää: Laadunvalvonta saattoi pettää. Uutinen. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-11394268>>, luettu 20.6.2020.

Verkkolähteet

Kokoomuksen EU-vaaliohjelma vuoden 2019 europarlamenttivaaleissa (2019). Saatavilla: <https://www.kokoomus.fi/kokoomuksen-eu-vaaliohjelma-2019/>, luettu 5.4.2021.

Yleisavustukset yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille. Tilanne 28.1.2020. Opetus- ja kulttuuriministeriön raportti. Saatavilla: <https://minedu.fi/avustukset/avustus/-/asset_publisher/yhteiskunnallista-tutkimusta-tekevat-yhteisot-ja-tutkimuslaitokset>

Mikä on Keskustan paikka ja tehtävä? Keskustan neljä tulevaisuuden näkymää. (14.4.2021). Webinaaritallenteen verkkosivu. Ajatuspaja Alkio. Saatavilla: <<https://ajatuspajaalkio.fi/material/mika-on-keskustan-paikka-ja-tehtava-keskustan-nelja-tulevaisuuden-nakymaa-14-4-2021/>>, luettu 14.8.2021.

Säädökset

Valtionavustuslaki (688/2001).

Kirjallisuus

Ekholm, Peter (2007). *Polemia — ajatuspajako?* Helsinki: Kunnallissalan kehittämissätiö.

Heiskala, Risto & Kantola, Anu (2010). Vallan uudet ideat: Hyvinvointivaltion huomasta valmentajavaltion valvontaan. Teoksessa Pietikäinen, Petteri (toim.): *Valta Suomessa*, 124–148. Helsinki: Gaudeamus.

Kervinen, Elina (2006). *Ajatuspajakokeilun opetukset. Poliittisia kysymyksiä käsittelevien think tank -prosessien kokeilu. Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2006:16.* Saatavilla: <<http://urn.fi/URN:ISBN:952-466-403-8>>

Kuusela, Hanna & Ylönen, Matti (2013). *Konsulttidemokratia. Miten valtiosta tehdään tyhmä ja tehoton.* Helsinki: Gaudeamus.

McGann, James G. (2021). *2020 Global Go To Think Tank Index Report. TTCSP Global Go To Think Tank Index Reports. N. 18.* Philadelphia: University of Pennsylvania Press. Saatavilla: <https://repository.upenn.edu/think_tanks/18/>

Medvetz, Thomas (2012). *Think Tanks in America.* Chicago: University of Chicago Press.

Mickelsson, Rauli (2007). *Suomen puolueet. Historia, muutos ja nykypäivä.* Tampere: Vastapaino.

Mickelsson, Rauli (2015). *Suomen puolueet: vapauden ajasta maailmantuskaan.* Tampere: Vastapaino.

Paloheimo, Heikki (2008). Ideologiat ja ristiriitailottuvuudet. Heikki Paloheimo & Tapio Raunio (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*, 27–60. Helsinki: WSOY.

Paloheimo, Heikki & Raunio, Tapio (2008). Puolueiden rooli ja tehtävät demokratiassa. Teoksessa Paloheimo, Heikki & Tapio Raunio (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*. WSOY, Helsinki, s. 11–25.

Raivio, Tuomas, Susanna Sepponen, Piia Pessala, Anu Vaahtera & Mari Hjelt (2018). *Tieteelle tarkoitettujen rahapelitoiminnan voittovarojen käytön arviointi*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:9. Saatavilla: <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-553-2>>

Stone, Diane (2006). Think Tanks and Policy Analysis. Teoksessa Fischer, Frank, Gerald J. Miller & Mara S. Sidney (toim.), *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics, and Methods*, 241–253. Lontoo: Routledge.

Turunen, Jorma (2005). *Think tankit ja poliittiset säätiöt Euroopassa. Esityksiä suomalaisista toteuttamismalleista*. Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2005:4. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:952-466-290-6>

Vanhala, Liisa (2006). *Edustuksellinen demokratia. Lausuntotiivistelmä kansanvalta 2007 -toimikunnan mietinnöstä*. Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2006:9. Saatavilla: <<http://urn.fi/URN:ISBN:952-466-352-X>>

Venho, Tomi (2018). *Kabinetin puolella. Säätiöt ja puoluerahoitus Suomessa*. Kunnallisanalan kehittämissäätiön julkaisu 18. Kunnallisanalan kehittämissäätiö. Saatavilla: <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2018/05/kabinetin-puolella_saatiot-ja-puoluerahoitus-suomessa.pdf>

Westinen, Jussi, Elina Kestilä-Kekkonen & Aino Tiihonen (2016). Äänestäjät arvo- ja asenneulottuvuuksilla. Teoksessa Grönlund, Kimmo & Hanna Wass (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen – Eduskuntavaalitutkimus 2015*. Oikeusministeriön julkaisu 28/2016, 273–294. Saatavilla: <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-517-1>>